

Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej

C 404

Wydanie polskie

Informacje i zawiadomienia

Rocznik 63

26 listopada 2020

Spis treści

III *Akty przygotowawcze*

RADA

2020/C 404/01	Stanowisko Rady (UE) NR 11/2020 w pierwszym czytaniu w sprawie przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich wytaczanych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylającej dyrektywę 2009/22/WE Przyjęte przez Radę w dniu 4 listopada 2020 r. ⁽¹⁾	1
2020/C 404/02	Uzasadnienie Rady: Stanowisko Rady (UE) nr 11/2020 w pierwszym czytaniu w sprawie przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich wytaczanych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylającej dyrektywę 2009/22/WE	30

PL

⁽¹⁾ Tekst mający znaczenie dla EOG.

III

(Akty przygotowawcze)

RADA

STANOWISKO RADY (UE) NR 11/2020 W PIERWSZYM CZYTANIU

w sprawie przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich wytaczanych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylającej dyrektywę 2009/22/WE

Przyjęte przez Radę w dniu 4 listopada 2020 r.

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

(2020/C 404/01)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 114,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ⁽¹⁾,

uwzględniając opinię Komitetu Regionów ⁽²⁾,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽³⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Globalizacja i transformacja cyfrowa zwiększyły ryzyko zaistnienia sytuacji, w której duża liczba konsumentów doznaje szkody z powodu tej samej bezprawnej praktyki. Naruszenia prawa Unii mogą spowodować szkodę po stronie konsumentów. Bez skutecznych środków skierowanych na zaprzestanie bezprawnych praktyk i umożliwiających naprawienie szkody konsumentów, nie będą oni mieli pełnego zaufania do rynku wewnętrznego.
- (2) Brak skutecznych środków egzekwowania prawa Unii chroniącego konsumentów może również prowadzić do zakłócenia uczciwej konkurencji między działającymi w skali krajowej lub transgranicznej przedsiębiorcami naruszającymi przepisy i przedsiębiorcami przestrzegającymi przepisów. Takie zakłócenia mogą utrudnić sprawne funkcjonowanie rynku wewnętrznego.
- (3) Zgodnie z art. 26 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) rynek wewnętrzny ma obejmować obszar bez granic wewnętrznych, w którym jest zapewniony swobodny przepływ towarów i usług. Rynek wewnętrzny powinien zapewniać konsumentom wartość dodaną w postaci lepszej jakości, większej różnorodności, przystępnych cen i wysokich standardów w odniesieniu do bezpieczeństwa towarów i usług, promując tym samym wysoki poziom ochrony konsumentów.
- (4) Art. 169 ust. 1 oraz art. 169 ust. 2 lit. a) TFUE stanowią, że Unia ma przyczynić się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumentów poprzez środki, które przyjmuje na podstawie art. 114 TFUE. Art. 38 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”) stanowi, że w politykach Unii powinno się zapewniać wysoki poziom ochrony konsumentów.

⁽¹⁾ Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 66.

⁽²⁾ Dz.U. C 461 z 21.12.2018, s. 232.

⁽³⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 26 marca 2019 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) i stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 4 listopada 2020 r. Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia ... (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

- (5) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE (*) umożliwiła upoważnionym podmiotom wytaczanie powództw przedstawielskich mających na celu przede wszystkim nakaz zaprzestania lub zakaz naruszeń prawa Unii szkodliwych dla zbiorowych interesów konsumentów. Dyrektywa ta jednak w niewystarczającym stopniu uwzględniała wyzwania w zakresie egzekwowania prawa ochrony konsumentów. W celu skuteczniejszego zniechęcania do stosowania bezprawnych praktyk oraz w celu zmniejszenia szkód konsumentów na rynku ulegającym w coraz większym stopniu globalizacji i transformacji cyfrowej konieczna jest optymalizacja mechanizmów proceduralnych służących ochronie zbiorowych interesów konsumentów, tak aby objął on środki nakazujące zaprzestanie szkodliwych praktyk oraz środki naprawcze. Ze względu na konieczność wprowadzenia licznych zmian, dyrektywę 2009/22/WE należy uchylić i zastąpić niniejszą dyrektywą.
- (6) Mechanizmy proceduralne powództw przedstawielskich w sprawie zastosowania zarówno środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, jak i środków naprawczych różnią się w obrębie Unii i oferują niejednakowy poziom ochrony konsumentów. Ponadto w niektórych państwach członkowskich nie istnieją obecnie żadne mechanizmy proceduralne zbiorowego dochodzenia środków naprawczych. Sytuacja taka obniża zaufanie konsumentów i przedsiębiorstw do rynku wewnętrznego oraz ich zdolność do działania na rynku wewnętrznym. Zakłóca to konkurencję i utrudnia skuteczne egzekwowanie prawa Unii w dziedzinie ochrony konsumentów.
- (7) Niniejsza dyrektywa ma zatem na celu udostępnienie konsumentom na szczeblu unijnym i krajowym we wszystkich państwach członkowskich co najmniej jednego skutecznego i sprawnego mechanizmu proceduralnego powództwa przedstawielskiego w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk oraz środków naprawczych. Dostępność co najmniej jednego takiego mechanizmu proceduralnego dla powództw przedstawielskich doprowadziłoby do zwiększenia zaufania konsumentów, umożliwiłoby im dochodzenie swoich praw, przyczyniłoby się do uczciwszej konkurencji i stworzyłoby równe warunki działania dla przedsiębiorców na rynku wewnętrznym.
- (8) Celem niniejszej dyrektywy jest przyczynienie się do funkcjonowania rynku wewnętrznego i zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów poprzez umożliwienie upoważnionym podmiotom reprezentującym zbiorowe interesy konsumentów wytaczania powództw przedstawielskich – zarówno o zasądzenie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, jak i środków naprawczych, – przeciwko przedsiębiorcom naruszającym przepisy prawa Unii. Te upoważnione podmioty powinny mieć możliwość złożenia wniosku o zaprzestanie lub o zakaz naruszenia oraz o możliwość dochodzenia roszczeń, stosownie do przypadku i zgodnie z przepisami Unii lub przepisami krajowymi, takich jak roszczenia o odszkodowanie, naprawę lub obniżenie ceny.
- (9) Powództwo przedstawielskie powinno oferować skuteczny i sprawny sposób ochrony zbiorowych interesów konsumentów. Powinno umożliwiać upoważnionym podmiotom działanie w celu zapewnienia przestrzegania przez przedsiębiorców odpowiednich przepisów prawa Unii i przewyższanie napotykanym przez konsumentów w powództwach indywidualnych przeszkód, takich jak niepewność co do swoich praw i dostępnych mechanizmów proceduralnych, psychologiczna niechęć do podjęcia działania oraz niekorzystny stosunek oczekiwanych kosztów do korzyści wynikających z powództwa indywidualnego.
- (10) Ważne jest, aby zachować niezbędną równowagę pomiędzy coraz lepszym dostępem konsumentów do wymiaru sprawiedliwości a zapewnieniem odpowiednich zabezpieczeń dla przedsiębiorców przed nadużywaniem drogi sądowej, które bezpodstawnie zmniejszyłyby zdolność przedsiębiorstw do działania na rynku wewnętrznym. Aby zapobiec nadużywaniu wytaczania powództw przedstawielskich, należy unikać zasądzania odszkodowań karnych oraz ustanowić przepisy dotyczące niektórych aspektów proceduralnych, takich jak wyznaczenie i finansowanie upoważnionych podmiotów.
- (11) Niniejsza dyrektywa nie powinna zastępować istniejących krajowych mechanizmów proceduralnych mających na celu ochronę zbiorowych lub indywidualnych interesów konsumentów. Uwzględniając tradycje prawne państw członkowskich, zostawia ona w ich gestii decyzję, czy przewidzieć, że mechanizm proceduralny powództw przedstawielskich wymagany na mocy niniejszej dyrektywy będzie częścią istniejącego lub nowego zbiorowego mechanizmu nakazującego zaprzestanie szkodliwych praktyk lub zasądzającego środki naprawcze czy też będzie odrębnym mechanizmem, o ile co najmniej jeden krajowy mechanizm proceduralny w formie powództwa przedstawielskiego spełnia wymogi niniejszej dyrektywy. Przykładowo, niniejsza dyrektywa nie powinna uniemożliwiać państwom członkowskim wprowadzania przepisów dotyczących powództw o wydanie decyzji deklaratoryjnej sądu lub organu administracyjnego, mimo że niniejsza dyrektywa nie zawiera przepisów dotyczących takich powództw. Jeżeli na szczeblu krajowym obok mechanizmu proceduralnego wymaganego na mocy niniejszej dyrektywy istnieją inne mechanizmy, upoważniony podmiot powinien mieć możliwość wyboru, który mechanizm proceduralny zastosować.

(*) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów (Dz.U. L 110 z 1.5.2009, s. 30).

- (12) Zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej niniejsza dyrektywa nie powinna zawierać przepisów dotyczących wszystkich aspektów postępowania z powództwa przedstawicielskiego. Dlatego też do państw członkowskich należy ustanowienie przepisów, na przykład dotyczących dopuszczalności, dowodów lub środków odwoławczych, mających zastosowanie w przypadku powództw przedstawicielskich. Przykładowo, do państw członkowskich powinna należeć decyzja w sprawie wymaganego stopnia podobieństwa roszczeń indywidualnych lub minimalnej liczby konsumentów, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie w zakresie środków naprawczych, aby dana sprawa mogła zostać dopuszczona do rozpoznania jako powództwo przedstawicielskie. Takie przepisy krajowe nie powinny utrudniać skutecznego funkcjonowania mechanizmu proceduralnego powództw przedstawicielskich wymaganych na mocy niniejszej dyrektywy. Zgodnie z zasadą niedyskryminacji, wymogi w zakresie dopuszczalności stosowane do określonych transgranicznych powództw przedstawicielskich nie powinny różnić się od wymogów mających zastosowanie do określonych krajowych powództw przedstawicielskich. Decyzja o uznaniu powództwa przedstawicielskiego za niedopuszczalne nie powinna mieć wpływu na prawa konsumentów, których dotyczy to powództwo.
- (13) Zakres stosowania niniejszej dyrektywy powinien odzwierciedlać ostatnie zmiany w dziedzinie ochrony konsumentów. Ponieważ konsumenci działają obecnie na szerszym i ulegającym w coraz większym stopniu transformacji cyfrowej rynku, zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów wymaga, aby dziedziny takie jak ochrona danych, usługi finansowe, podróże i turystyka, energetyka oraz telekomunikacja zostały objęte niniejszą dyrektywą w uzupełnieniu ogólnego prawa ochrony konsumentów. W szczególności ze względu na rosnący popyt konsumentów na usługi finansowe i inwestycyjne ważne jest lepsze egzekwowanie prawa ochrony konsumentów w tych dziedzinach. Rynek konsumencki ewoluował również w dziedzinie usług cyfrowych, gdzie nastąpił wzrost zapotrzebowania na skuteczniejsze egzekwowanie prawa ochrony konsumentów, w tym w odniesieniu do ochrony danych.
- (14) Niniejsza dyrektywa powinna obejmować naruszenia przepisów prawa Unii, o których mowa w załączniku I w zakresie, w jakim przepisy te chronią interesy konsumentów, niezależnie od tego, czy mowa jest o konsumentach czy o osobach podróżujących, użytkownikach, klientach, inwestorach detalicznych, klientach detalicznych, osobach, których dotyczą dane czy innych osobach. Niniejsza dyrektywa powinna jednak chronić wyłącznie interesy osób fizycznych, które zostały lub mogą być poszkodowane w wyniku tych naruszeń, jeżeli osoby te są konsumentami w rozumieniu niniejszej dyrektywy. Naruszenia wyrządzające szkodę osobom fizycznym, które uważa się za przedsiębiorców, nie powinny być objęte zakresem stosowania niniejszej dyrektywy.
- (15) Niniejsza dyrektywa powinna pozostawać bez uszczerbku dla aktów prawnych wymienionych w załączniku I i w związku z tym nie powinna zmieniać ani rozszerzać ustanowionych w tych aktach prawnych definicji ani nie powinna zastępować żadnego z mechanizmów egzekwowania prawa przewidzianych w tych aktach prawnych. Przykładowo, mechanizmy egzekwowania prawa ustanowione w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 ⁽⁵⁾ lub na nim oparte mogą, w stosownych przypadkach, nadal być wykorzystywane do ochrony zbiorowych interesów konsumentów.
- (16) Dla uniknięcia wątpliwości, w załączniku I należy jak najdokładniej określić zakres stosowania niniejszej dyrektywy. Jeżeli akty prawne wymienione w załączniku I zawierają przepisy, które nie dotyczą ochrony konsumentów, w załączniku I należy wskazać konkretne przepisy, które chronią interesy konsumentów. Jednak takie wskazanie nie zawsze jest wykonalne ze względu na strukturę niektórych aktów prawnych, w szczególności w dziedzinie usług finansowych, w tym w dziedzinie usług inwestycyjnych.
- (17) W celu zapewnienia odpowiedniej reakcji na naruszenia prawa Unii, których formy i skala szybko ewoluują, ustawodawca powinien rozważyć – w każdym przypadku gdy przyjmowany jest nowy akt Unii mający znaczenie dla ochrony zbiorowych interesów konsumentów – czy nie należy zmienić załącznika I w celu objęcia tego nowego aktu Unii zakresem jej stosowania.
- (18) Państwa członkowskie powinny zachować kompetencje w zakresie stosowania przepisów niniejszej dyrektywy do dziedzin nieobjętych zakresem jej stosowania. Państwa członkowskie powinny mieć, na przykład, możliwość utrzymania lub wprowadzenia przepisów krajowych odpowiadających przepisom niniejszej dyrektywy w odniesieniu do sporów nieobjętych zakresem stosowania załącznika I.
- (19) Z uwagi na fakt, że zarówno procedury sądowe, jak i administracyjne mogą być w sposób skuteczny i sprawny wykorzystywane do ochrony zbiorowych interesów konsumentów, w gestii państw członkowskich pozostaje decyzja, czy powództwo przedstawicielskie można wytoczyć w drodze postępowania sądowego czy administracyjnego czy obu, w zależności od danej dziedziny prawa lub danego sektora gospodarki. Nie powinno to naruszać prawa do skutecznego środka prawnego zapisanego w art. 47 Karty, zgodnie z którym państwa członkowskie mają zapewnić,

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).

aby konsumenci i przedsiębiorcy mieli prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem w odniesieniu do jakiegokolwiek decyzji administracyjnej podjętej zgodnie z przepisami krajowymi wdrażającymi niniejszą dyrektywę. Powinno to objąć możliwość uzyskania przez strony sporu decyzji zawieszającej wykonanie decyzji będącej przedmiotem sporu, zgodnie z prawem krajowym.

- (20) W oparciu o dyrektywę 2009/22/WE, niniejsza dyrektywa powinna obejmować zarówno naruszenia krajowe, jak i transgraniczne, w szczególności w sytuacji gdy konsumenci, których dotyczy dane naruszenie, mieszkają w państwach członkowskich innych niż państwo członkowskie, w którym siedzibę ma przedsiębiorca naruszający przepisy. Niniejsza dyrektywa powinna również obejmować naruszenia, których zaprzestano przed wytoczeniem lub zakończeniem postępowania z powództwa przedstawicielskiego, ponieważ nadal może się okazać konieczne: zapobiegnięcie powtórzeniu danej praktyki poprzez jej zakazanie; stwierdzenie, że dana praktyka stanowiła naruszenie lub ułatwienie dochodzenia roszczeń konsumenckich.
- (21) Niniejsza dyrektywa nie powinna wpływać na stosowanie przepisów dotyczących prawa prywatnego międzynarodowego w zakresie właściwości sądów, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych lub prawa właściwego, ani nie powinna ustanawiać takich przepisów. Do mechanizmów proceduralnych powództw przedstawicielskich wymaganych na mocy niniejszej dyrektywy należy stosować istniejące instrumenty prawa Unii. W szczególności, do mechanizmów proceduralnych powództw przedstawicielskich wymaganych na mocy niniejszej dyrektywy powinno mieć zastosowanie rozporządzenie (WE) nr 864/2007 ⁽⁶⁾ Parlamentu Europejskiego i Rady, rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 ⁽⁷⁾ i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 ⁽⁸⁾.
- (22) Należy odnotować, że rozporządzenie (UE) nr 1215/2012 nie obejmuje kompetencji organów administracyjnych ani uznawania lub wykonywania orzeczeń przez takie organy. Kwestie te należy pozostawić prawu krajowemu.
- (23) Zależnie od przypadku upoważniony podmiot powinien mieć możliwość – zgodnie z przepisami prawa prywatnego międzynarodowego – wytoczenia powództwa przedstawicielskiego w państwie członkowskim, w którym podmiot ten został wyznaczony, a także w innym państwie członkowskim. W oparciu o dyrektywę 2009/22/WE, w niniejszej dyrektywie należy dokonać rozróżnienia między tymi dwoma rodzajami powództw przedstawicielskich. W przypadku gdy upoważniony podmiot wytacza powództwo przedstawicielskie w innym państwie członkowskim niż państwo, w którym został wyznaczony, powództwo to należy uznać za transgraniczne powództwo przedstawicielskie. W przypadku gdy upoważniony podmiot wytacza powództwo przedstawicielskie w państwie członkowskim, w którym został wyznaczony, powództwo to należy uznać za krajowe powództwo przedstawicielskie, nawet jeżeli zostało ono wytoczone przeciwko przedsiębiorcy mającemu miejsce zamieszkania lub siedzibę w innym państwie członkowskim oraz nawet jeżeli w tym powództwie przedstawicielskim reprezentowani są konsumenci z kilku państw członkowskich. Czynnikiem decydującym o rodzaju powództwa przedstawicielskiego powinno być państwo członkowskie, w którym wytacza się dane powództwo. Z tego powodu krajowe powództwo przedstawicielskie nie może w toku postępowania przekształcić się w transgraniczne powództwo przedstawicielskie ani odwrotnie.
- (24) Aktywną rolę w zapewnianiu zgodności z odpowiednimi przepisami prawa Unii powinny w szczególności odgrywać organizacje konsumenckie. Wszystkie te organizacje powinny mieć możliwość ubiegania się o status upoważnionego podmiotu zgodnie z prawem krajowym. W zależności od krajowych tradycji prawnych aktywną rolę w zapewnianiu zgodności z odpowiednimi przepisami prawa Unii mogą odgrywać również podmioty publiczne, wytaczając powództwa przedstawicielskie określone w niniejszej dyrektywie.
- (25) Do celów transgranicznych powództw przedstawicielskich upoważnione podmioty w całej Unii powinny podlegać tym samym kryteriom dotyczącym wyznaczenia. W szczególności powinny to być osoby prawne należycie utworzone zgodnie z prawem krajowym danego państwa członkowskiego wyznaczenia, muszą mieć w pewnym stopniu trwały charakter i w określonym stopniu działać publicznie, nie mogą być nastawione na osiągnięcie zysku, a także muszą mieć uzasadniony interes – w świetle swoich celów statutowych – w zapewnianiu ochrony interesów konsumentów zgodnie z przepisami prawa Unii. Upoważnione podmioty nie powinny być objęte postępowaniem upadłościowym ani nie powinny być uznane za niewypłacalne. Powinny być niezależne i nie powinny podlegać wpływom osób innych niż konsumenci, które mogłyby odnieść korzyść gospodarczą z wytoczenia powództwa przedstawicielskiego, w szczególności wpływom przedsiębiorców lub funduszy hedgingowych, w tym w przypadku finansowania przez strony trzecie. Upoważnione podmioty powinny dysponować ustalonymi procedurami zapobiegającymi takim wpływom oraz konfliktom interesów między sobą, osobami uczestniczącymi w ich finansowaniu i interesami konsumentów. Upoważnione podmioty powinny udostępnić publicznie stosując prosty i zrozumiały język, za pośrednictwem wszelkich stosownych środków, a w szczególności na swojej stronie internetowej informacje wykazujące spełnienie kryteriów wyznaczenia jako podmiotu upoważnionego oraz ogólne informacje o źródłach ich ogólnego finansowania oraz ich struktury organizacyjnej, zarządczej i członkostwa, a także celów statutowych i działalności.

⁽⁶⁾ Rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”) (Dz.U. L 199 z 31.7.2007, s. 40).

⁽⁷⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych („Rzym I”) (Dz.U. L 177 z 4.7.2008, s. 6).

⁽⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 351 z 20.12.2012, s. 1).

- (26) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość swobodnego ustalania kryteriów dotyczących wyznaczania upoważnionych podmiotów do celów wytaczania krajowych powództw przedstawicielskich zgodnie ze swoimi przepisami krajowymi. Jednak państwa członkowskie powinny mieć również możliwość stosowania kryteriów dotyczących wyznaczania, określonych w niniejszej dyrektywie dla upoważnionych podmiotów wyznaczonych do celów wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich, w stosunku do upoważnionych podmiotów wyznaczonych wyłącznie do celów wytaczania krajowych powództw przedstawicielskich.
- (27) Żadne kryteria stosowane do wyznaczania upoważnionych podmiotów do celów wytaczania krajowych lub transgranicznych powództw przedstawicielskich nie powinny utrudniać skutecznego funkcjonowania powództw przedstawicielskich określonych w niniejszej dyrektywie.
- (28) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość wcześniejszego wyznaczenia upoważnionych podmiotów w celu wytaczania powództw przedstawicielskich. Niniejsza dyrektywa nie powinna zachęcać państw członkowskich do wprowadzenia możliwości doraźnego wyznaczania upoważnionych podmiotów. Jednak do celów krajowych powództw przedstawicielskich państwa członkowskie powinny mieć możliwość jednoczesnego lub alternatywnego doraźnego wyznaczenia upoważnionych podmiotów na potrzebę określonego krajowego powództwa przedstawicielskiego. Możliwość takiego wyznaczania powinien mieć sąd lub organ administracyjny, przed którymi wytoczono powództwo, w stosownych przypadkach także w drodze akceptacji. Jednak do celów transgranicznych powództw przedstawicielskich konieczne są wspólne zabezpieczenia. W związku z tym upoważnione podmioty wyznaczone doraźnie nie powinny mieć możliwości wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich.
- (29) Do wyznaczającego państwa członkowskiego powinny należeć: zapewnienie, aby podmiot spełniał kryteria do wyznaczenia go jako upoważnionego podmiotu do celów wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich; ocena, czy upoważniony podmiot nadal spełnia kryteria wyznaczenia, a w razie konieczności cofnięcie wyznaczenia tego upoważnionego podmiotu. Państwa członkowskie powinny co najmniej raz na pięć lat przeprowadzać ocenę spełniania kryteriów wyznaczenia przez upoważnione podmioty.
- (30) Jeżeli spełnianie kryteriów wyznaczenia przez upoważniony podmiot budzi wątpliwości, państwo członkowskie, które wyznaczyło ten upoważniony podmiot, powinno przeanalizować wątpliwości i w stosownym przypadku cofnąć wyznaczenie tego upoważnionego podmiotu. Państwa członkowskie powinny wyznaczyć krajowe punkty kontaktowe do celów przekazywania i przyjmowania wniosków o taką analizę.
- (31) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby przed ich sądami lub organami administracyjnymi transgraniczne powództwa przedstawicielskie mogły być wytaczane przez upoważnione podmioty wyznaczone do celów takich powództw przedstawicielskich w innym państwie członkowskim. Ponadto upoważnione podmioty z różnych państw członkowskich powinny mieć możliwość połączenia sił w ramach jednego powództwa przedstawicielskiego przed tym samym właściwym sądem lub organem administracyjnym, z zastrzeżeniem odpowiednich przepisów dotyczących właściwości. Nie powinno to naruszać prawa sądu lub organu administracyjnego, przed którymi wytoczono powództwo, do zbadania, czy dane powództwo przedstawicielskie można rozpoznawać jako jedno powództwo przedstawicielskie.
- (32) Należy zapewnić wzajemne uznawanie legitymacji procesowej upoważnionych podmiotów wyznaczonych do celów transgranicznych powództw przedstawicielskich. Należy poinformować Komisję o nazwie tych upoważnionych podmiotów, a Komisja powinna sporządzić wykaz tych upoważnionych podmiotów oraz podać ten wykaz do wiadomości publicznej. Umieszczenie w wykazie powinno stanowić dowód legitymacji procesowej upoważnionego podmiotu wytaczającego powództwo przedstawicielskie. Nie powinno to naruszać prawa do zbadania przez sąd lub organ administracyjny, czy cel statutowy danego upoważnionego podmiotu uzasadnia wytoczenie powództwa w danym przypadku.
- (33) Środki nakazujące zaprzestanie szkodliwych praktyk mają na celu ochronę zbiorowych interesów konsumentów bez względu na to, czy konsumenci indywidualni ponieśli jakąkolwiek rzeczywistą stratę lub szkodę. Środki nakazujące zaprzestanie szkodliwych praktyk mogą nakładać na przedsiębiorców obowiązek podjęcia konkretnych działań, takich jak przekazanie konsumentom informacji wcześniej pominiętych z naruszeniem obowiązków prawnych. Decyzja w sprawie środka nakazującego zaprzestanie szkodliwych praktyk nie powinna zależeć od tego, czy daną praktykę zastosowano umyślnie czy była ona skutkiem zaniedbania.
- (34) Wytaczając powództwo przedstawicielskie, upoważniony podmiot powinien przekazać sądowi lub organowi administracyjnemu wystarczające informacje na temat konsumentów, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie. Informacje te powinny umożliwić sądowi lub organowi administracyjnemu ustalenie swojej właściwości i prawa właściwego. W sprawie dotyczącej czynu niedozwolonego należy poinformować sąd lub organ administracyjny o miejscu, w którym nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę dotyczące konsumentów.

Szczegółowość wymaganych informacji może być różna, zależnie od tego, o zastosowanie jakiego środka wnosi upoważniony podmiot i czy ma zastosowanie mechanizm „opt-in” czy „opt-out”. Ponadto, w przypadku wytoczenia powództwa przedstawicielskiego o zastosowanie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, ewentualnego zawieszenia lub przerwania biegu terminu przedawnienia mającego zastosowanie do późniejszego dochodzenia roszczeń, upoważniony podmiot powinien przekazać wystarczające informacje na temat grupy konsumentów, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie.

- (35) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby upoważnione podmioty miały możliwość wytoczenia powództwa o zastosowanie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk oraz środków naprawczych. Celem zapewnienia skuteczności procesowej powództw przedstawicielskich państwa członkowskie powinny mieć możliwość zdecydowania o tym, że upoważnione podmioty mogą wytoczyć powództwa o zastosowanie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk oraz środków naprawczych w ramach jednego powództwa przedstawicielskiego lub w ramach odrębnych powództw przedstawicielskich. Jeżeli wnosi się o zastosowanie tych środków w ramach jednego powództwa przedstawicielskiego, upoważnione podmioty powinny mieć możliwość wytoczenia powództwa o zastosowanie wszystkich właściwych środków w chwili wytaczania powództwa przedstawicielskiego lub wniesienia najpierw o odpowiednie środki nakazujące zaprzestanie szkodliwych praktyk, a następnie – w stosownym przypadku – o odpowiednie środki naprawcze.
- (36) Upoważniony podmiot wytaczający powództwo przedstawicielskie na mocy niniejszej dyrektywy powinien wnosić o odpowiednie środki, w tym środki naprawcze, w interesie i w imieniu konsumentów, których dotyczy dane naruszenie. Upoważniony podmiot powinien mieć prawa i obowiązki proceduralne przysługujące stronie powodowej w postępowaniu. Państwa członkowskie powinny mieć swobodę zapewnienia konsumentom indywidualnym, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie, pewnych praw w ramach powództwa przedstawicielskiego, ale konsumenci indywidualni nie powinni być stroną powodową w postępowaniu. W żadnym wypadku konsumenci indywidualni nie powinni mieć możliwości ingerowania w decyzje proceduralne podejmowane przez upoważnione podmioty, indywidualnego wnoszenia wniosków dowodowych w ramach postępowania ani indywidualnego odwoływania się od decyzji proceduralnych sądu lub organu administracyjnego przed który wytaczane jest dane powództwo przedstawicielskie. Ponadto konsumenci indywidualni nie powinni mieć obowiązków proceduralnych w ramach powództwa przedstawicielskiego ani nie powinni ponosić kosztów postępowania, chyba że wystąpią nadzwyczajne okoliczności.
- (37) Konsumenci, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie powinni jednak mieć prawo do odnoszenia korzyści z tego powództwa przedstawicielskiego. W powództwach przedstawicielskich w sprawie środków naprawczych korzyści te powinny mieć formę środków zaradczych, takich jak odszkodowanie, naprawa, wymiana, obniżenie ceny, rozwiązanie umowy lub zwrot zapłaty. W powództwach przedstawicielskich w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk korzyścią dla danych konsumentów byłoby zaprzestanie lub zakaz danej praktyki stanowiącej naruszenie.
- (38) W powództwach przedstawicielskich w sprawie środków naprawczych strona przegrywająca powinna pokryć koszty postępowania poniesione przez stronę wygrywającą, zgodnie z warunkami i wyjątkami przewidzianymi w prawie krajowym. Jednak sąd lub organ administracyjny nie powinien nakazywać stronie przegrywającej pokrycia kosztów w zakresie, w jakim koszty te zostały poniesione niepotrzebnie. Konsumenci indywidualni, których dotyczy powództwo przedstawicielskie, nie powinni ponosić kosztów postępowania. Jednak w wyjątkowych okolicznościach, powinna istnieć możliwość nakazania konsumentom indywidualnym, których dotyczy powództwo przedstawicielskie w sprawie środków naprawczych, pokrycia tych kosztów postępowania, które zostały poniesione z winy umyślnej lub niedbalstwa tych konsumentów indywidualnych np. poprzez przedłużanie postępowania w wyniku bezprawnego działania. Koszty postępowania powinny obejmować, przykładowo, wszelkie koszty wynikające z faktu, że dowolna ze stron była reprezentowana przez adwokata lub innego prawnika, albo koszty związane z doręczeniem lub tłumaczeniem dokumentów.
- (39) Aby uniknąć nadużywania drogi sądowej, państwa członkowskie powinny ustanowić lub stosować istniejące przepisy zgodnie z prawem krajowym, które umożliwią sądowi lub organowi administracyjnemu podejmowanie decyzji o oddaleniu oczywiście bezzasadnych spraw, gdy tylko sąd lub organ administracyjny otrzymają niezbędne informacje uzasadniające takie decyzje. Państwa członkowskie nie powinny być zobowiązane do wprowadzenia szczególnych przepisów mających zastosowanie do powództw przedstawicielskich i powinny mieć możliwość zastosowania ogólnych zasad proceduralnych, gdy przepisy te mają na celu uniknięcie nadużywania drogi sądowej.
- (40) Wśród środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk powinny znajdować się środki ostateczne i tymczasowe. Środki tymczasowe mogą obejmować środki przejściowe, zabezpieczające i zapobiegawcze służące powstrzymaniu bieżącej praktyki lub zakazaniu praktyki, w przypadku gdy praktyka ta nie została zastosowana, ale istnieje ryzyko, że spowodowałaby poważną lub nieodwracalną szkodę dla konsumentów. Wśród środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk mogą znajdować się także środki deklaratoryjne, potwierdzające że dana praktyka stanowi naruszenie, w przypadku gdy praktyki tej zaprzestano, zanim wytoczono powództwo przedstawicielskie, i w przypadku gdy nadal istnieje potrzeba ustalenia, że taka praktyka stanowiła naruszenie, na przykład w celu ułatwienia wytoczenia powództw następczych w sprawie środków naprawczych. Ponadto, środki nakazujące zaprzestanie szkodliwych praktyk mogą obejmować obowiązek opublikowania przez naruszającego przepisy przedsiębiorcy całości lub fragmentu decyzji podjętej przez sąd lub organ administracyjny w sprawie danego środka, w formie, jaką uważa się za odpowiednią, albo obowiązek opublikowania oświadczenia korygującego.

- (41) W oparciu o dyrektywę 2009/22/WE, państwa członkowskie powinny mieć możliwość wprowadzenia wymogu, by upoważniony podmiot, który ma zamiar wytoczyć powództwo przedstawielskie w sprawie nakazu zaprzestania szkodliwych praktyk, przeprowadził wcześniejsze konsultacje w celu umożliwienia przedsiębiorcy, którego dotyczy dana sprawa zaprzestania naruszenia, które byłoby przedmiotem powództwa przedstawielskiego. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość wprowadzenia wymogu, aby takie wcześniejsze konsultacje przeprowadzone zostały wspólnie z niezależnym podmiotem publicznym przez nie wyznaczonym. W przypadku ustalenia przez państwa członkowskie, że wcześniejsze konsultacje powinny zostać przeprowadzone, należy ustalić nieprzekraczalny termin dwóch tygodni, licząc od dnia otrzymania wniosku o konsultacje, po upływie którego, jeżeli nie zaprzestano szkodliwej praktyki, wnioskodawca powinien mieć prawo do natychmiastowego wytoczenia powództwa przedstawielskiego w sprawie nakazu zaprzestania szkodliwych praktyk przed właściwym sądem lub organem administracyjnym. Te wymogi mogłyby być stosowane również w odniesieniu do powództw przedstawielskich w sprawie środków naprawczych, zgodnie z prawem krajowym.
- (42) W niniejszej dyrektywie należy przewidzieć mechanizm proceduralny, który nie wpływa na przepisy ustanawiające podmiotowe prawa konsumentów do umownych i pozaumownych środków zaradczych – w przypadku gdy interesy konsumentów ucierpiały w wyniku naruszenia – takich jak odszkodowanie, rozwiązanie umowy, zwrot kosztów, wymiana, naprawa lub obniżenie ceny, stosownie do przypadku i zgodnie z przepisami Unii lub przepisami krajowymi. Wytoczenie powództwa przedstawielskiego w sprawie środków naprawczych na mocy niniejszej dyrektywy powinno być możliwe jedynie wówczas, gdy prawo Unii lub prawo krajowe przewidują takie prawa podmiotowe. Niniejsza dyrektywa nie powinna umożliwiać nakładania na przedsiębiorcę naruszającego przepisy obowiązku zapłaty odszkodowań karnych, zgodnie z prawem krajowym.
- (43) Konsumenti, których dotyczy powództwo przedstawielskie w sprawie środków naprawczych, po wytoczeniu takiego powództwa przedstawielskiego powinni mieć odpowiednie możliwości wyrażenia woli, czy chcą być reprezentowani przez upoważniony podmiot w tym określonym powództwie przedstawielskim i czy chcą odnieść korzyści z odnośnych wyników tego powództwa. Aby jak najlepiej uwzględnić swoje tradycje prawne, państwa członkowskie powinny przewidzieć mechanizm „opt-in” lub mechanizm „opt-out” lub kombinację obu. W przypadku mechanizmu „opt-in” od konsumentów powinno wymagać się, by wyraźnie wyrazili wolę bycia reprezentowanymi przez upoważniony podmiot w ramach danego powództwa przedstawielskiego w sprawie środków naprawczych. W przypadku mechanizmu „opt-out” od konsumentów powinno wymagać się, by wyraźnie oświadczyli, że w ramach danego powództwa przedstawielskiego w sprawie środków naprawczych nie chcą być reprezentowani przez upoważniony podmiot. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość zdecydowania, na którym etapie postępowania konsumenci indywidualni mogliby skorzystać z prawa wyboru mechanizmu „opt-in” lub „opt-out” w danym postępowaniu z powództwa przedstawielskiego.
- (44) Państwa członkowskie przewidujące mechanizm „opt-in” powinny mieć możliwość wprowadzenia wymogu, zgodnie z którym pewna część konsumentów musi wyrazić wolę udziału w danym powództwie przedstawielskim w sprawie środków naprawczych, zanim zostanie ono wytoczone, natomiast pozostali konsumenci mają możliwość przystąpienia do tego mechanizmu również po wytoczeniu danego powództwa przedstawielskiego.
- (45) Jednak w celu zapewnienia prawidłowego przebiegu postępowania i uniknięcia sprzecznych orzeczeń, należy wprowadzić obowiązek zastosowania mechanizmu „opt-in” w odniesieniu do powództwa przedstawielskiego w sprawie środków naprawczych, w przypadku gdy konsumenci, których dotyczy dane naruszenie, nie mają miejsca zwykłego pobytu w państwie członkowskim sądu lub organu administracyjnego, przed którymi wytoczono dane powództwo przedstawielskie. W takich sytuacjach konsumenci powinni wyraźnie wyrazić wolę bycia reprezentowanymi w danym powództwie przedstawielskim, tak aby wynik tego powództwa przedstawielskiego był dla nich wiążący.
- (46) W przypadku gdy konsumenci wyrażą w sposób wyraźny lub dorozumiany wolę bycia reprezentowanymi przez upoważniony podmiot w danym powództwie przedstawielskim w sprawie środków naprawczych, niezależnie od tego, czy powództwo przedstawielskie zostało wytoczone w ramach mechanizmu „opt-in” czy mechanizmu „opt-out”, nie powinni już mieć możliwości bycia reprezentowanymi w innych powództwach przedstawielskich w tej samej sprawie i przeciwko temu samemu przedsiębiorcy ani wytaczania powództw indywidualnych w tej samej sprawie, przeciwko temu samemu przedsiębiorcy. Jednak nie powinno to mieć zastosowania, jeżeli dany konsument po wyrażeniu w sposób wyraźny lub dorozumiany woli bycia reprezentowanym w danym powództwie przedstawielskim w sprawie środków naprawczych, wycofa się z tego powództwa przedstawielskiego w późniejszym terminie zgodnie z prawem krajowym, na przykład wówczas gdy konsument w późniejszym terminie nie wyrazi zgody na to, aby dana ugoda była dla niego wiążąca.
- (47) Ze względu na sprawność i efektywność państwa członkowskie, zgodnie z prawem krajowym, powinny mieć możliwość zapewnienia konsumentom możliwości uzyskania bezpośrednich korzyści ze środka naprawczego, po tym jak został on wydany, bez konieczności spełnienia wymogów dotyczących wcześniejszego uczestnictwa w powództwie przedstawielskim.
- (48) Państwa członkowskie powinny ustanowić przepisy dotyczące koordynacji między powództwami przedstawielskimi, powództwami indywidualnymi wytoczonymi przez konsumentów oraz wszelkimi innymi powództwami, których celem jest ochrona indywidualnych i zbiorowych interesów konsumentów zgodnie z prawem Unii i prawem krajowym. Środki nakazujące zaprzestania szkodliwych praktyk na mocy niniejszej dyrektywy powinny pozostawać bez uszczerbku dla powództw indywidualnych w sprawie środków naprawczych, wytaczanych przez konsumentów poszkodowanych w wyniku praktyki, będącej przedmiotem powództwa dotyczącego środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk.

- (49) Państwa członkowskie powinny wprowadzić wymóg, by upoważnione podmioty przedstawiały wystarczające informacje do celów wsparcia powództw przedstawicielskich w sprawie środków naprawczych, w tym by przedstawiały opis grupy konsumentów, których dotyczy dane naruszenie, oraz informacje na temat kwestii w zakresie stanu faktycznego i prawa, które mają być przedmiotem danego powództwa przedstawicielskiego. Upoważniony podmiot nie powinien mieć obowiązku zidentyfikowania każdego konsumenta, którego dotyczy powództwo przedstawicielskie, aby wytoczyć to powództwo przedstawicielskie. W powództwach przedstawicielskich w sprawie środków naprawczych sąd lub organ administracyjny powinny na jak najwcześniejszym etapie postępowania zweryfikować, czy dana sprawa nadaje się do wniesienia w trybie powództwa przedstawicielskiego, uwzględniając charakter naruszenia oraz charakter szkód poniesionych przez konsumentów, których dotyczy to naruszenie.
- (50) W ramach decyzji odnośnie środków naprawczych należy wskazać konsumentów indywidualnych lub co najmniej opisać grupę konsumentów uprawnionych do środków zaradczych przewidzianych przez te środki naprawcze i, jeżeli ma to zastosowanie, określić metodę kwantyfikacji szkody i odpowiednie kroki, które mają podjąć konsumenci i przedsiębiorcy w celu wdrożenia środków zaradczych. Konsumenci uprawnieni do środków zaradczych powinni mieć możliwość skorzystania tych środków bez konieczności wszczęcia odrębnego postępowania. Przykładowo, wymóg wszczęcia odrębnego postępowania zakłada, że konsument ma obowiązek wytoczenia powództwa indywidualnego przed sądem lub organem administracyjnym w celu kwantyfikacji szkody. Natomiast, aby uzyskać indywidualny środek zaradczy, powinna istnieć możliwość zobowiązania konsumentów do podjęcia określonych kroków, np. do zwrócenia się do podmiotu odpowiedzialnego za wyegzekwowanie środka naprawczego.
- (51) Państwa członkowskie powinny ustanowić lub utrzymać w mocy przepisy dotyczące terminów, np. terminu przedawnienia lub innych terminów dla indywidualnych konsumentów, tak by mogli oni skorzystać ze swojego prawa do środków naprawczych. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość ustanowienia przepisów dotyczących sposobu wykorzystania wszelkich pozostałych finansowych środków naprawczych, które to środki nie zostały odebrane w ustalonym terminie.
- (52) Upoważnione podmioty powinny przedstawić sądom lub organom administracyjnym w pełni przejrzyste informacje na temat ogólnych źródeł finansowania swojej działalności oraz na temat środków finansowych wykorzystanych do wsparcia określonego powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych. Jest to konieczne, aby umożliwić sądom lub organom administracyjnym ocenę, czy finansowanie przez stronę trzecią – w zakresie, w jakim dopuszcza je prawo krajowe – spełnia warunki określone w niniejszej dyrektywie, czy istnieje konflikt interesów pomiędzy stroną trzecią będącą podmiotem finansującym, a upoważnionym podmiotem, który stwarza ryzyko nadużywania drogi sądowej, oraz czy finansowanie przez stronę trzecią, która może odnieść korzyść gospodarczą z wytoczenia powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych lub z wyniku tego powództwa przedstawicielskiego nie spowodowałoby, że powództwo nie będzie chronić zbiorowych interesów konsumentów. Informacje, które upoważniony podmiot przekazuje sądowi lub organowi administracyjnemu, powinny umożliwiać sądom lub organom administracyjnym ocenę, czy strona trzecia mogłaby wywierać bezpodstawny wpływ na decyzje proceduralne upoważnionego podmiotu w kontekście powództwa przedstawicielskiego, w tym w zakresie ugód, w sposób szkodzący zbiorowym interesom reprezentowanych konsumentów, i umożliwić ocenę czy strona trzecia finansuje powództwo przedstawicielskie w sprawie środków naprawczych skierowane przeciwko pozwanemu, który jest konkurentem tej strony trzeciej będącej podmiotem finansującym, lub przeciwko pozwanemu, od którego podmiot finansujący jest zależny. Bezpośrednie finansowanie określonego powództwa przedstawicielskiego przez przedsiębiorcę działającego na tym samym rynku co pozwany należy uznać za czynność implikującą konflikt interesów, ponieważ konkurent mógłby odnieść korzyść gospodarczą z wyniku powództwa przedstawicielskiego, która to korzyść nie byłaby taka sama jak korzyść konsumentów.

Pośrednie finansowanie powództwa przedstawicielskiego przez organizacje finansowane z równych składek ich członków lub z darowizn, w tym z darowizn przekazywanych przez przedsiębiorców w ramach inicjatyw z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu lub w drodze crowdfundingu, powinno być uznawane za finansowanie przez stronę trzecią, pod warunkiem że finansowanie przez stronę trzecią jest zgodne z wymogami przejrzystości, niezależności i braku konfliktu interesów. W przypadku potwierdzenia, że zaistniał jakikolwiek konflikt interesów, sąd lub organ administracyjny powinny być uprawnione do podjęcia stosownych środków, takich jak nakazanie upoważnionemu podmiotowi odmówienia przyjęcia odnośnego finansowania lub jego zmiany oraz, w razie konieczności, odrzucenie legitymacji procesowej upoważnionego podmiotu lub oświadczenie niedopuszczalności określonego powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych. Takie odrzucenie lub oświadczenie nie powinny mieć wpływu na prawa konsumentów, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie.

- (53) W ramach powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych powinno się zachęcać do zawierania zbiorowych ugód mających na celu zapewnienie środków zaradczych poszkodowanym konsumentom.
- (54) Sąd lub organ administracyjny powinny mieć możliwość zachęcania przedsiębiorcy i upoważnionego podmiotu, który wytoczył powództwo przedstawicielskie w sprawie środków naprawczych, do podjęcia negocjacji mających na celu zawarcie ugody w sprawie środków zaradczych dla konsumentów, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie.

- (55) Jakakolwiek ugoda zawarta w kontekście powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych powinna być zatwierdzona przez właściwy sąd lub organ administracyjny, chyba że warunki tej ugody nie mogą zostać wyegzekwowane lub ugoda ta byłaby sprzeczna z obowiązującym przepisami prawa krajowego, mającymi zastosowanie do podstawy powództwa, od których nie można odstąpić w drodze umowy ze szkodą dla konsumenta. Przykładowo, ugoda, która wyraźnie zostawiałaby niezmienione jedno z postanowień umowy, dające przedsiębiorcy wyłączne prawo do interpretowania wszelkich innych postanowień tej umowy, mogłaby być sprzeczna z obowiązującymi przepisami prawa krajowego.
- (56) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość ustanowienia przepisów, które będą pozwalały sądowi lub organowi administracyjnemu na odmowę zatwierdzenia ugody również w przypadku, gdy ten sąd lub ten organ administracyjny uznają ugodę za nieuczciwą.
- (57) Zatwierdzone ugody powinny być wiążące dla upoważnionego podmiotu, przedsiębiorcy i zainteresowanych konsumentów indywidualnych. Jednak państwa członkowskie powinny mieć możliwość ustanowienia przepisów, na podstawie których zainteresowani konsumenci indywidualni będą mieli możliwość zaakceptowania lub odrzucenia ugody, która byłaby dla nich wiążąca.
- (58) Zapewnienie, aby konsumenci zostali poinformowani o powództwie przedstawicielskim, jest kluczowe dla jego powodzenia. Upoważnione podmioty powinny na swoich stronach internetowych informować konsumentów o powództwach przedstawicielskich, które podmioty te postanowiły wytoczyć przed sądem lub organem administracyjnym, o zaawansowaniu postępowań z powództw przedstawicielskich już wytoczonych i o ich wynikach, tak aby umożliwić konsumentom podjęcie świadomej decyzji, czy chcą oni skorzystać z powództwa przedstawicielskiego i podjąć w odpowiednim terminie niezbędne kroki. Informacje, które upoważnione podmioty są zobowiązane przekazać konsumentom, powinny – gdy jest to istotne i stosowne – obejmować: podanie zrozumiałym językiem wyjaśnienia przedmiotu powództwa, określenie możliwych lub rzeczywistych skutków prawnych danego powództwa przedstawicielskiego, informację o zamiarze wytoczenia powództwa przez upoważniony podmiot, opis grupy konsumentów, których dotyczy powództwo przedstawicielskie, a także informację o niezbędnych krokach, które mają podjąć zainteresowani konsumenci, w tym o zabezpieczeniu niezbędnych dowodów, tak aby konsumenci mogli skorzystać – zależnie od przypadku – ze środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, środków naprawczych lub zatwierdzonych ugód przewidzianych w niniejszej dyrektywie. Informacje takie powinny być adekwatne i proporcjonalne do okoliczności sprawy.
- (59) Bez uszczerbku dla obowiązku udzielania informacji przez upoważnione podmioty, zainteresowani konsumenci powinni być informowani o toczącym się postępowaniu z powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych, tak aby mieć możliwość wyrażenia w sposób wyraźny lub dorozumiany woli bycia reprezentowanymi w danym postępowaniu. Państwa członkowskie powinny to umożliwić, ustanawiając odpowiednie przepisy dotyczące rozpowszechniania wśród konsumentów informacji o powództwach przedstawicielskich. Do państw członkowskich powinna należeć decyzja, kto powinien być odpowiedzialny za rozpowszechnianie informacji.
- (60) Konsumenci powinni być również informowani o prawomocnych decyzjach w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, środków naprawczych lub zatwierdzonych ugód, o prawach przysługujących im po stwierdzeniu naruszenia prawa i o wszelkich późniejszych krokach, które zainteresowani powództwem przedstawicielskim konsumenci mają podjąć w szczególności w zakresie uzyskania środków zaradczych. Ryzyko reputacyjne związane z rozpowszechnianiem informacji na temat naruszenia jest ważne również z uwagi na zniechęcanie przedsiębiorców do naruszania praw konsumentów.
- (61) Aby informacje o toczących się i zakończonych postępowaniach z powództwa przedstawicielskiego były skuteczne, informacje te powinny być odpowiednie i proporcjonalne do okoliczności sprawy. Informacje te można umieścić na przykład na stronach internetowych upoważnionego podmiotu lub przedsiębiorcy, w krajowych elektronicznych bazach danych, w mediach społecznościowych, na internetowych platformach handlowych lub w popularnych gazetach, w tym w gazetach, których dystrybucję przeprowadza się wyłącznie za pośrednictwem elektronicznych środków komunikacji. W miarę możliwości i w stosownych przypadkach konsumenci powinni być informowani indywidualnie pocztą elektroniczną lub w formie papierowej. Na wniosek, informacje te powinny być przekazywane w formatach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami.
- (62) Przedsiębiorca naruszający przepisy powinien mieć obowiązek przekazywania – na swój własny koszt – wszystkim zainteresowanym konsumentom informacji o ostatecznych środkach nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk i o ostatecznych środkach naprawczych. Przedsiębiorca powinien również poinformować konsumentów o ugodzie zatwierdzonej przez sąd lub organ administracyjny. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość ustanowienia przepisów, zgodnie z którymi taki obowiązek zależeć będzie od wniosku złożonego przez upoważniony podmiot. Jeżeli zgodnie z prawem krajowym upoważniony podmiot lub sąd lub organ administracyjny ma przekazywać konsumentom, których dotyczy powództwo przedstawicielskie, informacje dotyczące prawomocnych decyzji i zatwierdzonych ugód, przedsiębiorca nie powinien mieć obowiązku przekazywania informacji po raz drugi. Do upoważnionego podmiotu powinno należeć poinformowanie zainteresowanych konsumentów o prawomocnych decyzjach w sprawie odrzucenia lub oddalenia powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych.

- (63) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość tworzenia krajowych elektronicznych baz danych publicznie dostępnych na stronach internetowych, które zawierałyby informacje na temat upoważnionych podmiotów wyznaczonych wcześniej do celów wytaczania krajowych i transgranicznych powództw przedstawicielskich oraz informacje ogólne na temat toczących się i zakończonych postępowań z powództw przedstawicielskich.
- (64) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby prawomocna decyzja sądu lub organu administracyjnego dowolnego państwa członkowskiego w sprawie zaistnienia naruszenia szkodzącego zbiorowym interesom konsumentów mogła zostać wykorzystana przez obie strony jako dowód w kontekście wszelkich innych powództw w sprawie środków naprawczych wytaczanych przed krajowymi sądami lub organami administracyjnymi państw członkowskich przeciwko temu samemu przedsiębiorcy z tytułu tej samej praktyki. Zgodnie z zasadą niezależności sądów i zasadą swobodnej oceny dowodów, nie powinno to naruszać krajowych przepisów dotyczących oceny dowodów.
- (65) Bieg terminu przedawnienia ulega zazwyczaj zawieszeniu z chwilą wytoczenia powództwa. Jednak powództwa w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk nie muszą mieć skutku zawieszającego w odniesieniu do późniejszych środków naprawczych, które mogą być rezultatem tego samego naruszenia. Państwa członkowskie powinny zatem zapewnić, aby toczące się postępowanie dotyczące powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk miało w odniesieniu do konsumentów, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie, skutek zawieszający lub przerywający bieg terminu przedawnienia, tak aby przez fakt, że termin przedawnienia upłynął w trakcie toczenia się postępowania dotyczącego powództw przedstawicielskich w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, konsumenci ci – bez względu na to, czy działają w swoim własnym imieniu, czy też są reprezentowani przez upoważniony podmiot – nie zostali pozbawieni w odniesieniu do tego zarzucanego naruszenia możliwości wytoczenia w późniejszym terminie powództwa w sprawie środków naprawczych. Wytaczając powództwo przedstawicielskie w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, upoważniony podmiot powinien w wystarczającym stopniu określić grupę konsumentów, której interesy zostały naruszone w wyniku zarzucanego naruszenia i która może mieć roszczenia wynikające z tego naruszenia oraz której może dotyczyć upływ terminu przedawnienia w trakcie trwania postępowania z powództwa przedstawicielskiego w sprawie tych środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk. Dla uniknięcia wątpliwości także toczące się postępowanie dotyczące powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych powinno mieć skutek zawieszający lub przerywający bieg terminu przedawnienia w odniesieniu do konsumentów, których to powództwo przedstawicielskie dotyczy.
- (66) Aby zagwarantować pewność prawa, zawieszenie lub przerwanie biegu terminu przedawnienia wprowadzone zgodnie z niniejszą dyrektywą powinny mieć zastosowanie tylko do dochodzenia roszczeń wynikających z naruszeń, które wystąpiły w dniu... [data rozpoczęcia stosowania niniejszej dyrektywy] lub po tej dacie. Nie powinno to wykluczać stosowania przepisów prawa krajowego dotyczących zawieszenia lub przerwania biegu terminu przedawnienia, które już miały zastosowanie przed dniem... [data rozpoczęcia stosowania niniejszej dyrektywy] w odniesieniu do dochodzenia roszczeń w związku z naruszeniami, które wystąpiły przed tą datą.
- (67) W powództwach przedstawicielskich w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk należy kierować się szybkością procesową. Jeżeli dane naruszenie trwa, potrzeba szybkości procesowej może być większa. Powództwa przedstawicielskie w sprawie środków nakazujących zaprzestania szkodliwych praktyk ze skutkiem tymczasowym powinny, w odpowiednim przypadkach, mieć formę postępowania uproszczonego w celu zapobieżenia jakiegokolwiek lub dalszej szkodzi powodowanej danym naruszeniem.
- (68) Dowody są niezbędnym elementem pomagającym stwierdzić, czy powództwa przedstawicielskie w sprawie nakazu zaprzestania szkodliwych praktyk lub w sprawie środków naprawczych są należycie uzasadnione. Jednak relacje między przedsiębiorcami i konsumentami charakteryzują się często asymetrią informacji, a niezbędne dowody mogą znajdować się w posiadaniu wyłącznie przedsiębiorcy, co sprawia, że upoważniony podmiot nie ma do nich dostępu. Upoważnione podmioty powinny zatem mieć prawo do złożenia wniosku do właściwego sądu lub organu administracyjnego o nakaz ujawnienia przez przedsiębiorcę dowodów istotnych dla ich roszczenia. Z drugiej strony, z uwagi na zasadę równości stron przedsiębiorca powinien mieć podobne prawo do złożenia wniosku o dowody, do których dostęp ma upoważniony podmiot. Potrzeba, zakres i proporcjonalność ujawnienia nakazów o ujawnienie dowodów powinny zostać poddane dokładnej ocenie sądu lub organu administracyjnego, przed który wytaczane jest powództwo przedstawicielskie, zgodnie z prawem krajowym, z uwzględnieniem ochrony uzasadnionych interesów stron trzecich i zgodnie z mającymi zastosowanie unijnymi i krajowymi przepisami dotyczącymi poufności.
- (69) Aby zapewnić skuteczność powództw przedstawicielskich, przedsiębiorcom naruszającym przepisy powinny grozić skuteczne, zniechęcające i proporcjonalne sankcje za niezastosowanie się do środka nakazującego zaprzestanie szkodliwych praktyk lub za odmowę zastosowania się do tego środka. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby sankcje te mogły mieć formę grzywien, np. grzywien warunkowych, opłat okresowych lub kar pieniężnych. Należy również przewidzieć sankcje za niezastosowanie się do nakazu przekazania informacji konsumentom, których dotyczą ostateczne decyzje lub ugody, lub nakazu ujawnienia dowodów, albo za odmowę zastosowania się do tych nakazów. Należy również umożliwić stosowanie innych rodzajów sankcji, takich jak środki proceduralne, w przypadku odmowy zastosowania się do nakazu ujawnienia dowodów.

- (70) Biorąc pod uwagę fakt, że powództwa przedstawicielskie służą interesowi publicznemu poprzez ochronę zbiorowych interesów konsumentów, państwa członkowskie powinny utrzymać środki lub podjąć środki mające na celu zapewnienie, aby koszty związane z postępowaniem nie powstrzymywały upoważnionych podmiotów od wytaczania powództw przedstawicielskich na mocy niniejszej dyrektywy. Środki te mogą obejmować ograniczenie mających zastosowanie opłat sądowych lub opłat administracyjnych, przyznanie – w razie konieczności – upoważnionym podmiotom dostępu do pomocy prawnej lub zapewnienie im publicznego finansowania na potrzeby wytoczenia powództwa przedstawicielskiego, w tym wsparcie strukturalne lub inne środki wsparcia. Państwa członkowskie nie powinny jednak być zobowiązane do finansowania powództw przedstawicielskich.
- (71) Współpraca i wymiana informacji między upoważnionymi podmiotami z różnych państw członkowskich okazała się użyteczna szczególnie w przypadku naruszeń transgranicznych. Konieczne jest utrzymanie środków budowania potencjału oraz środków współpracy oraz objęcie ich zakresem większej liczby upoważnionych podmiotów w całej Unii w celu zwiększenia wykorzystywania powództw przedstawicielskich o skutkach transgranicznych.
- (72) Do celów oceny niniejszej dyrektywy państwa członkowskie powinny przekazywać Komisji dane dotyczące powództw przedstawicielskich wytaczanych na mocy niniejszej dyrektywy. Państwa członkowskie powinny przekazywać informacje na temat liczby i rodzaju postępowań z powództw przedstawicielskich, które zostały zakończone we wszystkich sądach i organach administracyjnych tych państw członkowskich. Należy także przekazywać informacje o rezultatach powództw przedstawicielskich, np. o tym, czy były one dopuszczalne, czy zakończyły się pomyślnie lub czy ich wynikiem jest zatwierdzona ugoda. Aby zmniejszyć związane z wypełnianiem tych obowiązków obciążenia administracyjne państw członkowskich, wystarczające powinno być przekazywanie Komisji ogólnych informacji o rodzaju naruszeń i o stronach, zwłaszcza w odniesieniu do środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk. Przykładowo, jeżeli chodzi o strony, powinno wystarczyć poinformowanie Komisji o tym, czy upoważniony podmiot jest organizacją konsumencką czy podmiotem publicznym, oraz o obszarze działalności gospodarczej prowadzonej przez przedsiębiorcę, takim jak np. usługi finansowe. Ewentualnie państwa członkowskie powinny mieć możliwość dostarczenia Komisji kopii odnośnych decyzji lub ugód. Nie należy przekazywać informacji dotyczących szczególnej tożsamości konsumentów, których dotyczą powództwa przedstawicielskie.
- (73) Komisja powinna sporządzić sprawozdanie, w stosownych przypadkach wraz z wnioskiem ustawodawczym, oceniające, czy kwestię transgranicznych powództw przedstawicielskich można najlepiej uregulować na szczeblu Unii poprzez powołanie europejskiego rzecznika praw obywatelskich do spraw powództw przedstawicielskich dotyczących środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk oraz dotyczących środków dochodzenia roszczeń.
- (74) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie. W związku z tym niniejsza dyrektywa powinna być interpretowana i stosowana zgodnie z tymi prawami i zasadami, w tym dotyczącymi prawa do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu oraz prawa do obrony.
- (75) W odniesieniu do prawa ochrony środowiska, niniejsza dyrektywa uwzględnia postanowienia Konwencji Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ z dnia 25 czerwca 1998 r. o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska („konwencji z Aarhus”).
- (76) Ponieważ cele niniejszej dyrektywy, a mianowicie zapewnienie, aby mechanizm powództwa przedstawicielskiego z myślą o ochronie zbiorowych interesów konsumentów był dostępny we wszystkich państwach członkowskich, co ma zapewnić wysoki poziom ochrony konsumentów, oraz przyczynić się do prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego, nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na transgraniczny charakter skutków naruszeń możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.
- (77) Zgodnie ze wspólną deklaracją polityczną państw członkowskich i Komisji z dnia 28 września 2011 r. dotyczącą dokumentów wyjaśniających⁽⁹⁾ państwa członkowskie zobowiązały się do złożenia, w uzasadnionych przypadkach, wraz z powiadomieniem o transpozycji, jednego lub większej liczby dokumentów wyjaśniających związku między elementami dyrektywy a odpowiadającymi im częściami krajowych instrumentów transpozycyjnych. W odniesieniu do niniejszej dyrektywy ustawodawca uznaje, że przekazanie takich dokumentów jest uzasadnione.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 369 z 17.12.2011, s. 14.

- (78) Należy przewidzieć przepisy dotyczące czasowego stosowania niniejszej dyrektywy.
- (79) Należy zatem uchylić dyrektywę 2009/22/WE,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ 1

PRZEDMIOT, ZAKRES STOSOWANIA I DEFINICJE

Artykuł 1

Przedmiot i cel

1. Niniejsza dyrektywa ustanawia przepisy zapewniające, by mechanizm powództwa przedstawicielskiego w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów był dostępny we wszystkich państwach członkowskich, a jednocześnie przewidujące odpowiednie zabezpieczenia służące uniknięciu nadużywania drogi sądowej. Niniejsza dyrektywa, poprzez zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów, ma przyczynić się do właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego w drodze zbliżenia niektórych aspektów przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących powództw przedstawicielskich. W tym celu niniejsza dyrektywa służy również poprawie dostępu konsumentów do wymiaru sprawiedliwości.
2. Niniejsza dyrektywa nie uniemożliwia państwom członkowskim przyjmowania lub utrzymywania w mocy środków proceduralnych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów na szczeblu krajowym. Państwa członkowskie zapewniają jednak, aby wymogi niniejszej dyrektywy spełniał co najmniej jeden mechanizm proceduralny, który umożliwia upoważnionym podmiotom wytaczanie powództw przedstawicielskich do celów zarówno środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, jak i środków naprawczych. Wdrożenie niniejszej dyrektywy nie stanowi podstawy do ograniczenia ochrony konsumentów w dziedzinach objętych zakresem aktów prawnych wymienionych w załączniku I.
3. Upoważnione podmioty mogą wybrać dowolną procedurę im dostępną na mocy prawa Unii lub prawa krajowego do zapewnienia ochrony zbiorowych interesów konsumentów.

Artykuł 2

Zakres stosowania

1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do powództw przedstawicielskich wytaczanych przeciwko przedsiębiorcom za naruszenia przepisów prawa Unii, o których mowa w załączniku I, w tym przepisów transponowanych do prawa krajowego, które to naruszenia szkodzą lub mogą szkodzić zbiorowym interesom konsumentów. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla przepisów prawa Unii, o których mowa w załączniku I. Ma ona zastosowanie do naruszeń krajowych i transgranicznych, także w przypadku gdy naruszeń tych zaprzestano przed wytoczeniem powództwa przedstawicielskiego lub w przypadku gdy naruszeń zaprzestano przed zakończeniem postępowania z powództwa przedstawicielskiego.
2. Niniejsza dyrektywa nie ma wpływu na przepisy prawa Unii lub prawa krajowego ustanawiające umowne i pozaumowne środki zaradcze dostępne dla konsumentów w przypadku naruszeń, o których mowa w ust. 1.
3. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla unijnych przepisów w dziedzinie prawa prywatnego międzynarodowego, w szczególności w zakresie właściwości oraz uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych oraz prawa właściwego dla zobowiązań umownych i pozaumownych.

Artykuł 3

Definicje

Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

- 1) „konsument” oznacza każdą osobę fizyczną działającą w celach, które nie mieszczą się w ramach jej działalności handlowej, gospodarczej, rzemieślniczej lub zawodowej;

- 2) „przedsiębiorca” oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, niezależnie od tego, czy jest to podmiot prywatny czy publiczny, która działa, również za pośrednictwem innej osoby działającej w jej imieniu lub na jej rzecz, w celach związanych z jej działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub zawodową;
- 3) „zbiorowe interesy konsumentów” oznaczają ogólny interes konsumentów i, w szczególności do celów środków naprawczych, interesy grupy konsumentów;
- 4) „upoważniony podmiot” oznacza dowolną organizację lub dowolny podmiot publiczny reprezentujący interesy konsumentów, który został wyznaczony przez państwo członkowskie jako upoważniony do wytoczenia powództwa przedstawicielskiego zgodnie z niniejszą dyrektywą;
- 5) „powództwo przedstawicielskie” oznacza powództwo w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów, które jest wytaczane przez upoważniony podmiot jako stronę powodową w imieniu konsumentów w celu zastosowania środka nakazującego zaprzestanie szkodliwych praktyk lub środka naprawczego lub obu środków;
- 6) „krajowe powództwo przedstawicielskie” oznacza powództwo przedstawicielskie wytaczane przez upoważniony podmiot w państwie członkowskim, w którym został on wyznaczony;
- 7) „transgraniczne powództwo przedstawicielskie” oznacza powództwo przedstawicielskie wytaczane przez upoważniony podmiot w innym państwie członkowskim niż państwo, w którym został on wyznaczony;
- 8) „praktyka” oznacza jakiegokolwiek działanie lub zaniechanie ze strony przedsiębiorcy;
- 9) „prawomocna decyzja” oznacza decyzję sądu lub organu administracyjnego państwa członkowskiego, która nie może lub już nie może podlegać rozpoznaniu w ramach zwyczajnych środków zaskarżenia.
- 10) „środek naprawczy” oznacza środek zobowiązujący przedsiębiorcę do zapewnienia zainteresowanym konsumentom środków zaradczych, takich jak odszkodowanie, naprawa, wymiana, obniżenie ceny, rozwiązanie umowy lub zwrot zapłaty, stosownie do przypadku i zgodnie z prawem Unii lub prawem krajowym.

ROZDZIAŁ 2

POWÓDZTWA PRZEDSTAWICIELSKIE

Artykuł 4

Upoważnione podmioty

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby powództwa przedstawicielskie, określone w niniejszej dyrektywie, mogły być wytaczane przez upoważnione podmioty wyznaczone do tego celu przez państwa członkowskie.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby podmioty, w szczególności organizacje konsumenckie, w tym organizacje konsumenckie, które reprezentują członków z więcej niż jednego państwa członkowskiego, były uprawnione do bycia wyznaczonymi jako upoważnione podmioty do celów wytaczania krajowych lub transgranicznych powództw przedstawicielskich lub obu rodzajów powództw.
3. Państwa członkowskie wyznaczają podmiot, o którym mowa w ust. 2, który złożył wniosek o wyznaczenie go jako upoważnionego podmiotu do celów wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich, jeżeli podmiot ten spełnia wszystkie poniższe kryteria:
  - a) jest osobą prawną utworzoną zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego jego wyznaczenia i może wykazać, że przez 12 miesięcy przed złożeniem wniosku o wyznaczenie prowadził rzeczywistą działalność publiczną na rzecz ochrony interesów konsumentów;
  - b) jego cel statutowy dowodzi, że podmiot ten ma uzasadniony interes w zapewnianiu ochrony interesów konsumentów zgodnie z przepisami prawa Unii, o których mowa w załączniku I;
  - c) nie jest nastawiony na osiągnięcie zysku;
  - d) nie jest objęty postępowaniem upadłościowym ani nie został uznany za niewypłacalny;
  - e) jest niezależny i nie podlega wpływom osób innych, niż konsumenci, w szczególności przedsiębiorców, które mogłyby odnieść korzyść gospodarczą z wytoczenia powództwa przedstawicielskiego, również w przypadku finansowania przez strony trzecie, i w tym celu dysponuje ustalonymi procedurami aby zapobiegać takim wpływom oraz aby zapobiegać konfliktom interesów między jego interesami, interesami podmiotów go finansujących i interesami konsumentów;
  - f) udostępnia publicznie, stosując prosty i zrozumiały język, za pośrednictwem wszelkich stosownych środków, a w szczególności na swojej stronie internetowej, informacje, które wykazują, że spełnienia on kryteria wymienione w lit. a) - e) oraz informacje o ogólnych źródłach swojego finansowania, o strukturze organizacyjnej, zarządczej i członkostwa, swoim celu statutowym a także swojej działalności.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby stosowane przez nie kryteria wyznaczenia podmiotu jako upoważnionego podmiotu do celów wytaczania krajowych powództw przedstawicielskich były zgodne z celami niniejszej dyrektywy, celem skuteczniejszego funkcjonowania takich powództw przedstawicielskich.
5. Państwa członkowskie mogą zdecydować, że kryteria wymienione w ust. 3 mają zastosowanie również do wyznaczania upoważnionych podmiotów na potrzebę wytaczania krajowych powództw przedstawicielskich.
6. Państwa członkowskie mogą doraźnie wyznaczyć podmiot jako upoważniony podmiot na potrzebę wytoczenia określonego krajowego powództwa przedstawicielskiego, na jego wniosek, jeżeli podmiot ten spełnia kryteria do wyznaczenia jako upoważniony podmiot przewidziane w prawie krajowym.
7. Niezależnie od przepisów ust. 3 i 4 państwa członkowskie mogą wyznaczyć podmioty publiczne jako upoważnione podmioty do celów wytaczania powództw przedstawicielskich. Państwa członkowskie mogą przewidzieć, że podmioty publiczne już wyznaczone jako upoważnione podmioty w rozumieniu art. 3 dyrektywy 2009/22/WE mają pozostać wyznaczone jako upoważnione podmioty na potrzeby niniejszej dyrektywy.

Artykuł 5

Informacje i monitorowanie upoważnionych podmiotów

1. Do dnia ... [rok od daty transpozycji niniejszej dyrektywy] każde państwo członkowskie przekaże Komisji wykaz upoważnionych podmiotów, które wyznaczyło wcześniej do celu wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich, w tym nazwy i cele statutowe tych upoważnionych podmiotów. Każde państwo członkowskie informuje Komisję o każdej zmianie w tym wykazie. Państwa członkowskie podają ten wykaz do wiadomości publicznej.

Komisja sporządza i podaje do wiadomości publicznej wykaz tych upoważnionych podmiotów. Komisja aktualizuje ten wykaz każdorazowo po otrzymaniu informacji o zmianach do wykazów upoważnionych podmiotów państw członkowskich.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby informacje na temat upoważnionych podmiotów, wyznaczonych wcześniej do celów wytaczania krajowych powództw przedstawicielskich były podawane do wiadomości publicznej.

3. Co najmniej raz na pięć lat państwa członkowskie oceniają, czy upoważnione podmioty nadal spełniają kryteria, wymienione w art. 4 ust. 3. Państwa członkowskie zapewniają, aby upoważniony podmiot utracił swój status, jeżeli przestanie spełniać co najmniej jedno z tych kryteriów.

4. Jeżeli państwo członkowskie lub Komisja zgłoszą wątpliwości co do spełniania przez upoważniony podmiot kryteriów wymienionych w art. 4 ust. 3, państwo członkowskie, które wyznaczyło ten upoważniony podmiot, analizuje te wątpliwości. W stosownych przypadkach, państwo członkowskie odwołuje wyznaczenie upoważnionego podmiotu w przypadku niespełniania co najmniej jednego z tych kryteriów. W ramach postępowania z powództwa przedstawicielskiego pozwany przedsiębiorca ma prawo zgłaszania sądowi lub organowi administracyjnemu uzasadnionych wątpliwości co do tego czy upoważniony podmiot spełnia kryteria wymienione w art. 4 ust. 3.

5. Państwa członkowskie wyznaczają krajowe punkty kontaktowe do celów ust. 4 i przekazują Komisji nazwę i dane kontaktowe tych punktów. Komisja sporządza wykaz tych punktów kontaktowych i udostępnia go państwom członkowskim.

Artykuł 6

Wytaczanie transgranicznych powództw przedstawicielskich

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby upoważnione podmioty wyznaczone wcześniej w innym państwie członkowskim do celów wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich mogły wytoczyć takie powództwa przedstawicielskie przed ich sądami lub organami administracyjnymi.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby – w przypadku gdy skutki zarzucanego naruszenia prawa Unii, o którym mowa w art. 2 ust. 1 dotyczą lub mogą dotknąć konsumentów z różnych państw członkowskich – powództwo przedstawicielskie mogło być wytaczane przed sądem lub organem administracyjnym państwa członkowskiego przez kilka upoważnionych podmiotów z różnych państw członkowskich w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów z różnych państw członkowskich.

3. Sądy i organy administracyjne przyjmują wykaz, o którym mowa w art. 5 ust. 1, jako dowód legitymacji procesowej upoważnionego podmiotu do wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich, bez uszczerbku dla prawa sądu lub organu administracyjnego, przed którym toczy się postępowanie, do zbadania, czy cel statutowy danego upoważnionego podmiotu uzasadnia wytoczenie powództwa w tym konkretnym przypadku.

Artykuł 7

Powództwa przedstawicielskie

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby powództwa przedstawicielskie przewidziane w niniejszej dyrektywie mogły być wytaczane przed ich krajowymi sądami lub organami administracyjnymi przez upoważnione podmioty wyznaczone zgodnie z art. 4.
2. Wytaczając powództwo przedstawicielskie, upoważniony podmiot przedstawia sądowi lub organowi administracyjnemu wystarczające informacje na temat konsumentów, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie.
3. Sądy lub organy administracyjne oceniają dopuszczalność określonego powództwa przedstawicielskiego zgodnie z niniejszą dyrektywą i prawem krajowym.
4. Państwa członkowskie zapewniają, aby upoważnione podmioty były uprawnione do wnoszenia o zastosowanie co najmniej następujących środków:
  - a) środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk;
  - b) środków naprawczych.
5. Państwa członkowskie mogą umożliwić upoważnionym podmiotom wnoszenie w stosownych przypadkach, o zastosowanie środków, o których mowa w ust. 4, w ramach jednego powództwa przedstawicielskiego. Państwa członkowskie mogą przewidzieć, że środki te będą zawarte w jednej decyzji.
6. Państwa członkowskie zapewniają, aby interesy konsumentów w ramach powództw przedstawicielskich były reprezentowane przez upoważnione podmioty i aby te upoważnione podmioty miały prawa i obowiązki przysługujące stronie powodowej w postępowaniu. Konsumenti, których dotyczy powództwo przedstawicielskie, są uprawnieni do odnoszenia korzyści ze środków, o których mowa w ust. 4.
7. Państwa członkowskie zapewniają, aby zgodnie z prawem krajowym sądy lub organy administracyjne mogły decydować o oddaleniu oczywiście bezzasadnych spraw na możliwie najwcześniejszym etapie postępowania.

Artykuł 8

Środki nakazujące zaprzestanie szkodliwych praktyk

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby środki nakazujące zaprzestanie szkodliwych praktyk, o których to środkach mowa w art. 7 ust. 4 lit. a) były dostępne jako:
  - a) środek tymczasowy mający na celu zaprzestanie praktyki lub – w stosownych przypadkach – zakazanie praktyki, w przypadku gdy uznano ją za naruszenie, o którym mowa art. 2 ust.1 ;
  - b) środek ostateczny mający na celu zaprzestanie praktyki lub – w stosownych przypadkach – zakazanie praktyki, w przypadku gdy ustalono, że stanowi naruszenie, o którym mowa art. 2 ust.1.
2. Środek, o którym mowa w ust. 1 lit. b), może obejmować, jeśli tak przewidziano w prawie krajowym:
  - a) środek służący ustaleniu, że dana praktyka stanowi naruszenie, o którym mowa art. 2 ust.1; oraz
  - b) obowiązek opublikowania całości lub fragmentu decyzji w sprawie danego środka, w formie uznanej przez sąd lub organ administracyjny za stosowną, lub obowiązek opublikowania oświadczenia korygującego.
3. Aby upoważniony podmiot mógł wnieść o zastosowanie środka nakazującego zaprzestanie szkodliwych praktyk, konsumenci indywidualni nie są zobowiązani do wyrażenia woli odnośnie bycia reprezentowanymi przez ten upoważniony podmiot. Upoważniony podmiot nie jest zobowiązany udowodnić:
  - a) rzeczywistej straty lub szkody poniesionych przez konsumentów indywidualnych, których dotyczy naruszenie naruszenia, o którym mowa art. 2 ust.1; ani
  - b) zamiaru lub niedbalstwa ze strony przedsiębiorcy.

4. Państwa członkowskie mogą wprowadzić lub utrzymać w mocy przepisy ich prawa krajowego, zgodnie z którymi upoważniony podmiot ma możliwość wnoszenia o zastosowanie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, o których mowa w ust. 1 lit. b) wyłącznie po konsultacji z przedsiębiorcą, którego dotyczy dana sprawa, w celu doprowadzenia go do zaprzestania naruszenia, o którym mowa w art. 2 ust. 1. Jeżeli w terminie dwóch tygodni od otrzymania wniosku o konsultację przedsiębiorca nie zaprzestanie naruszenia, upoważniony podmiot może niezwłocznie wytoczyć powództwo przedstawicielskie w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk.

Państwa członkowskie powiadamiają Komisję o takich przepisach prawa krajowego. Komisja zapewnia, aby informacje te były publicznie dostępne.

Artykuł 9

Środki naprawcze

1. Środek naprawczy zobowiązuje przedsiębiorcę do zapewnienia zainteresowanym konsumentom środków zaradczych, takich jak odszkodowanie, naprawa, wymiana, obniżenie ceny, rozwiązanie umowy lub zwrot zapłaty, stosownie do przypadku i zgodnie z prawem Unii lub prawem krajowym.

2. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące tego, jak i na którym etapie postępowania z powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych konsumentu indywidualni, których dotyczy to powództwo przedstawicielskie, mogą w sposób wyraźny lub dorozumiany wyrazić, w stosownym terminie po wytoczeniu powództwa, swoją wolę bycia reprezentowanymi przez upoważniony podmiot w danym postępowaniu oraz wolę bycia związanymi wynikiem tego postępowania.

3. Niezależnie od ust. 2 państwa członkowskie zapewniają, aby konsumenci indywidualni niemający miejsca zwykłego pobytu w państwie członkowskim sądu lub organu administracyjnego, przed którymi wytoczono dane powództwo przedstawicielskie, musieli wyrazić wyraźną wolę bycia reprezentowanymi w danym powództwie przedstawicielskim, aby wynik postępowania z tego powództwa przedstawicielskiego był wiążący dla tych konsumentów.

4. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy w celu zapewnienia, aby konsumenci, którzy w sposób wyraźny lub dorozumiany wyrazili wolę bycia reprezentowanymi w danym postępowaniu z powództwa przedstawicielskiego, nie mogli być reprezentowani w innych powództwach przedstawicielskich w tej samej sprawie i przeciwko temu samemu przedsiębiorcy ani nie mogli wytaczać powództw indywidualnych w tej samej sprawie i przeciwko temu samemu przedsiębiorcy. Państwa członkowskie ustanawiają również przepisy w celu zapewnienia, aby konsumenci nie uzyskiwali odszkodowania więcej niż jeden raz w tej samej sprawie przeciwko temu samemu przedsiębiorcy.

5. Jeżeli środek naprawczy nie wskazuje konsumentów indywidualnych uprawnionych do korzystania ze środków zaradczych przewidzianych w ramach tego środka naprawczego, musi on co najmniej opisywać grupę konsumentów uprawnionych do korzystania z tych środków zaradczych.

6. Państwa członkowskie zapewniają, aby środek naprawczy uprawniał konsumentów do skorzystania ze środków zaradczych dostępnych w ramach tego środka naprawczego uzyskania, bez konieczności wytaczania odrębnego powództwa.

7. Państwa członkowskie ustanawiają lub utrzymują w mocy przepisy dotyczące terminów, w jakich konsumenci indywidualni mogą skorzystać ze środków naprawczych. Państwa członkowskie mogą ustanowić przepisy dotyczące sposobu wykorzystania wszelkich pozostałych środków finansowych zasądzonych w ramach środków naprawczych, które to środki nie zostały odebrane w ustalonym terminie.

8. Państwa członkowskie zapewniają, aby upoważnione podmioty miały możliwość wytaczania powództw przedstawicielskich w sprawie środków naprawczych bez konieczności wcześniejszego stwierdzenia przez sąd lub organ administracyjny naruszenia, o którym mowa w art. 2 ust. 1 w drodze odrębnego postępowania.

9. Środki zaradcze zasądzone w wyniku powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych pozostają bez uszczerbku dla wszelkich dodatkowych środków zaradczych dostępnych dla konsumentów na mocy prawa Unii lub prawa krajowego, które to środki nie były objęte tym powództwem przedstawicielskim.

Artykuł 10

Finansowanie powództw przedstawicielskich w sprawie środków naprawczych

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku gdy powództwo przedstawicielskie w sprawie środków naprawczych jest finansowane przez stronę trzecią – w zakresie, w jakim dopuszcza to prawo krajowe – nie dochodziło do konfliktu interesów oraz aby finansowanie przez strony trzecie mogące odnieść korzyść gospodarczą z wytoczenia powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych lub z wyniku tego powództwa nie powodowało, że powództwo przedstawicielskie nie będzie chronić zbiorowych interesów konsumentów.
2. Do celów ust. 1 państwa członkowskie zapewniają w szczególności, aby:
  - a) strony trzecie nie wywierały bezpodstawnego wpływu na decyzje upoważnionych podmiotów w kontekście powództwa przedstawicielskiego, w tym decyzje w zakresie ugód, w sposób szkodzący zbiorowym interesom konsumentów, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie;
  - b) powództwo przedstawicielskie nie było wytaczane przeciwko pozwanemu, który jest konkurentem dla podmiotu finansującego, lub przeciwko pozwanemu, od którego podmiot finansujący jest zależny.
3. Państwa członkowskie zapewniają, aby sądy lub organy administracyjne w ramach postępowania z powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych, były uprawnione do oceny zgodności z ust. 1 i 2, w przypadku zaistnienia uzasadnionych wątpliwości co do takiej zgodności. W tym celu upoważnione podmioty ujawniają sądowi lub organowi administracyjnemu informacje finansowe zawierające wykaz źródeł finansowania wykorzystanych na rzecz danego powództwa przedstawicielskiego.
4. Państwa członkowskie zapewniają aby - do celów ust. 1 i 2 – sądy lub organy administracyjne były uprawnione do podjęcia stosownych środków, takich jak nakazanie upoważnionemu podmiotowi, aby odmówił przyjęcia odnośnego finansowania lub je zmienił, oraz, w razie konieczności, odrzucenie legitymacji procesowej upoważnionego podmiotu w określonym powództwie przedstawicielskim. Jeżeli legitymacja procesowa upoważnionego podmiotu zostaje odrzucona w określonym powództwie przedstawicielskim, takie odrzucenie nie wpływa na prawa konsumentów, których dane powództwo przedstawicielskie dotyczy.

Artykuł 11

Ugody w sprawie środków zaradczych

1. W celu zatwierdzenia ugody państwa członkowskie zapewniają, aby w ramach postępowania z powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych:
  - a) upoważniony podmiot i przedsiębiorca mogli wspólnie zaproponować sądowi lub organowi administracyjnemu ugode w sprawie środków zaradczych na rzecz danych konsumentów; lub
  - b) sąd lub organ administracyjny, po konsultacji z upoważnionym podmiotem i przedsiębiorcą, mógł wezwać upoważniony podmiot i przedsiębiorcę do zawarcia ugody w sprawie środków zaradczych w rozsądnym ustalonym terminie.
2. Ugody, o których mowa w ust. 1, podlegają kontroli sądu lub organu administracyjnego. Sąd lub organ administracyjny oceniają, czy muszą odmówić zatwierdzenia ugody, która jest sprzeczna z obowiązującymi przepisami prawa krajowego lub zawiera warunki, których nie da się wyegzekwować, z uwzględnieniem praw i interesów wszystkich stron, a w szczególności praw i interesów zainteresowanych konsumentów. Państwa członkowskie mogą ustanowić przepisy pozwalające sądowi lub organowi administracyjnemu odmówić zatwierdzenia ugody w przypadku uznania jej za nieuczciwą.
3. Jeżeli sąd lub organ administracyjny nie zatwierdzi ugody, kontynuuje rozpatrywanie danego powództwa przedstawicielskiego.
4. Zatwierdzone ugody są wiążące dla upoważnionego podmiotu, przedsiębiorcy i zainteresowanych konsumentów indywidualnych.

Państwa członkowskie mogą ustanowić przepisy, zgodnie z którymi konsumenci indywidualni, których dotyczy powództwo przedstawicielskie i wynikająca z niego ugoda, mają możliwość udzielenia lub odmowy zgody na to, aby ugoda, o której mowa w ust. 1, była dla nich wiążąca.

5. Środki zaradcze uzyskane w drodze zatwierdzonej ugody zgodnie z ust. 2 pozostają bez uszczerbku dla wszelkich dodatkowych środków zaradczych przysługujących konsumentom na mocy prawa Unii lub prawa krajowego, które to środki nie były objęte daną ugodą.

*Artykuł 12***Podział kosztów powództw przedstawicielskich w sprawie środków naprawczych**

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby strona przegrywająca w postępowaniu z powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych pokryła koszty postępowania poniesione przez stronę wygrywającą, zgodnie z warunkami i wyjątkami przewidzianymi w krajowym prawie procesowym mającym zastosowanie ogólnie do postępowań sądowych.
2. Konsumenci indywidualni, których dotyczy powództwo przedstawicielskie w sprawie środków naprawczych, nie ponoszą kosztów postępowania.
3. Na zasadzie odstępstwa od ust. 2, w wyjątkowych okolicznościach konsumentowi indywidualnemu, którego dotyczy powództwo przedstawicielskie w sprawie środków naprawczych, można nakazać pokrycie kosztów postępowania poniesionych przez danego konsumenta indywidualnego umyślnie lub z powodu niedbalstwa, w zakresie związanym z działaniem tego konsumenta.

*Artykuł 13***Informacje na temat powództw przedstawicielskich**

1. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy zapewniające, aby upoważnione podmioty udostępniały, w szczególności na swojej stronie internetowej, informacje dotyczące:
  - a) powództw przedstawicielskich, które podmioty te postanowiły wytoczyć przed sądem lub organem administracyjnym;
  - b) zaawansowania postępowań z powództw przedstawicielskich, które już zostały skierowane do sądu lub organu administracyjnego; oraz
  - c) wyników powództw przedstawicielskich, o których mowa w lit. a) i b).
2. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy zapewniające, aby konsumenci, których dotyczy toczące się powództwo przedstawicielskie w sprawie środków naprawczych, otrzymali w odpowiednim czasie i za pośrednictwem stosownych środków informacje o danym powództwie przedstawicielskim i tym samym zyskali możliwość wyrażenia w sposób wyraźny lub dorozumiany woli bycia reprezentowanymi w danym powództwie przedstawicielskim zgodnie z art. 9 ust. 2.
3. Bez uszczerbku dla informacji, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, sąd lub organ administracyjny nakłada na przedsiębiorcę obowiązek przekazywania konsumentom, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie, na koszt przedsiębiorcy, informacji o wszelkich prawomocnych decyzjach przewidujących środki, o których mowa w art. 7 oraz o wszelkich zatwierdzonych ugodach, o których mowa w art. 11. w sposób odpowiedni do okoliczności sprawy i w określonym terminie, w tym informując, w stosownych przypadkach, wszystkich zainteresowanych konsumentów indywidualnie. Obowiązek ten nie ma zastosowania, jeżeli zainteresowani konsumenci są w inny sposób informowani o prawomocnej decyzji lub zatwierdzonej ugodzie.

Państwa członkowskie mogą ustanowić przepisy, zgodnie z którymi przedsiębiorca byłby zobowiązany do podania takich informacji konsumentom wyłącznie na wniosek upoważnionego podmiotu.

4. Obowiązki przekazywania informacji, o których mowa w art. 3 stosuje się odpowiednio do upoważnionych podmiotów w odniesieniu do prawomocnych decyzji o odrzuceniu lub oddaleniu powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych.
5. Państwa członkowskie zapewniają, aby strona wygrywająca mogła odzyskać koszty związane z przekazywaniem informacji konsumentom w kontekście danego powództwa przedstawicielskiego zgodnie z art. 12 ust. 1.

*Artykuł 14***Elektroniczne bazy danych**

1. Państwa członkowskie mogą utworzyć krajowe elektroniczne bazy danych dostępne publicznie za pośrednictwem stron internetowych i zawierające informacje na temat upoważnionych podmiotów wyznaczonych wcześniej do celów wytaczania krajowych i transgranicznych powództw przedstawicielskich oraz informacje ogólne na temat toczących się i zakończonych postępowań z powództw przedstawicielskich.
2. Jeżeli państwo członkowskie tworzy elektroniczną bazę danych, o której mowa w ust. 1, przekazuje Komisji adres internetowy, pod którym ta elektroniczna baza danych jest dostępna.

3. Komisja tworzy i prowadzi elektroniczną bazę danych do następujących celów:
  - a) wszelkiej komunikacji między państwami członkowskimi i Komisją, o której mowa w art. 5 ust. 1, art. 5 ust. 4 i art. 5 ust. 5 oraz art. 23 ust. 2; oraz
  - b) współpracy między upoważnionymi podmiotami, o której mowa w art. 20 ust. 4.
4. Bezpośredni dostęp do elektronicznej bazy danych, o której mowa w ust. 3 niniejszego artykułu, mają, w odpowiednim zakresie, odpowiednio:
  - a) krajowe punkty kontaktowe, o których mowa w art. 5 ust. 5;
  - b) sądy i organy administracyjne, jeżeli jest to wymagane prawem krajowym;
  - c) upoważnione podmioty wyznaczone przez państwa członkowskie do celów wytaczania krajowych i transgranicznych powództw przedstawicielskich; oraz
  - d) Komisja.

Informacje udostępniane przez państwa członkowskie w elektronicznej bazie danych, o której mowa w ust. 3 niniejszego artykułu, dotyczące upoważnionych podmiotów wyznaczonych do celów wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich, o których mowa w art. 5 ust. 1 są publicznie dostępne.

Artykuł 15

Skutki prawomocnych decyzji

Państwa członkowskie zapewniają, aby prawomocna decyzja sądu lub organu administracyjnego dowolnego państwa członkowskiego w sprawie zaistnienia naruszenia szkodzącego zbiorowym interesom konsumentów mogła zostać wykorzystana przez wszystkie strony jako dowód w kontekście wszelkich innych powództw wytaczanych przed ich krajowymi sądami lub organami administracyjnymi dotyczących środków naprawczych przeciwko temu samemu przedsiębiorcy w związku z tą samą praktyką, zgodnie z przepisami krajowymi dotyczącymi oceny dowodów.

Artykuł 16

Terminy przedawnienia

1. Zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskie zapewniają, aby toczące się postępowanie z powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, o których mowa w art. 8, miało w odniesieniu do konsumentów, których dotyczy to powództwo przedstawicielskie, skutek zawieszający lub przerywający bieg obowiązującego terminu przedawnienia, tak aby ci konsumenci nie zostali pozbawieni możliwości wytoczenia powództwa w sprawie środków naprawczych w odniesieniu do zarzucanego naruszenia, o którym mowa w art. 2 ust. 1 przez fakt, że termin przedawnienia upłynął w trakcie postępowania toczącego się z powództwa przedstawicielskiego w sprawie tych środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk.
2. Państwa członkowskie zapewniają również, aby toczące się postępowanie z powództwa przedstawicielskiego w sprawie środków naprawczych, o których mowa w art. 9 ust. 1, miało skutek zawieszający lub przerywający bieg obowiązującego terminu przedawnienia w odniesieniu do konsumentów, których dotyczy dane powództwo przedstawicielskie.

Artykuł 17

Szybkość procesowa

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby w postępowaniach z powództw przedstawicielskich w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, o których mowa w art. 8, kierowano się należyłą szybkością procesową.
2. Powództwa przedstawicielskie w sprawie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. a), są w stosownych przypadkach rozpoznawane w formie postępowania uproszczonego.

Artykuł 18

Ujawnianie dowodów

Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku gdy upoważniony podmiot, który przedstawił w miarę łatwo dostępne dowody wystarczające na poparcie powództwa przedstawicielskiego i wskazał istnienie kolejnych dowodów będących w posiadaniu pozwanego lub strony trzeciej, na wniosek upoważnionego podmiotu sąd lub organ administracyjny mogły nakazać ujawnienie tych dowodów przez pozwanego lub stronę trzecią, zgodnie z krajowym prawem proce-

sowym, z zastrzeżeniem mających zastosowanie przepisów Unii i krajowych przepisów dotyczących poufności i proporcjonalności. Państwa członkowskie zapewniają, aby na wniosek pozwanego sąd lub organ administracyjny miały możliwość nakazać również upoważnionemu podmiotowi lub stronie trzeciej ujawnienie odnośnych dowodów, zgodnie z krajowym prawem procesowym.

Artykuł 19

Sankcje

1. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy określające sankcje mające zastosowanie w przypadku niezastosowania się lub odmowy zastosowania się do:

- a) środka nakazującego zaprzestanie szkodliwych praktyk, o którym mowa w art. 8 ust. 1 lub art. 8 ust. 2 lit. b); lub
- b) obowiązków, o których mowa w art. 13 ust. 3 lub art. 18.

Państwa członkowskie podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia wdrożenia tych przepisów. Przewidziane sankcje muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby sankcje mogły mieć między innymi formę kary pieniężnej.

Artykuł 20

Pomoc dla upoważnionych podmiotów

1. Państwa członkowskie podejmują środki mające na celu zapewnienie, aby koszty proceduralne związane z powództwami przedstawicielskimi nie uniemożliwiały upoważnionym podmiotom skutecznego korzystania ze swojego prawa do wnoszenia o środki, o których mowa w art. 7.

2. Środki, o których mowa w ust. 1, mogą mieć formę, przykładowo, finansowania publicznego, w tym wsparcia strukturalnego dla upoważnionych podmiotów, obniżenia mających zastosowanie opłat sądowych lub administracyjnych lub dostępu do pomocy prawnej.

3. Państwa członkowskie mogą ustanowić przepisy pozwalające upoważnionym podmiotom na pobieranie niewysokich opłat z tytułu przystąpienia lub innych podobnych obciążeń od konsumentów, którzy wyrazili, wolę bycia reprezentowanymi przez ten upoważniony podmiot w określonym powództwie przedstawicielskim.

4. Państwa członkowskie i Komisja wspierają i ułatwiają współpracę upoważnionych podmiotów oraz wymianę i rozpowszechnianie informacji o swych najlepszych praktykach i doświadczeniach w odniesieniu do rozstrzygania spraw dotyczących naruszeń krajowych i transgranicznych, o których mowa a art. 2 ust. 1.

ROZDZIAŁ 3

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 21

Uchylenie

Dyrektywa 2009/22/UE traci moc z dniem... [data rozpoczęcia stosowania niniejszej dyrektywy] bez uszczerbku dla art. 22 ust. 2 niniejszej dyrektywy.

Odesłania do uchylonej dyrektywy odczytuje się jako odesłania do niniejszej dyrektywy, zgodnie z tabelą korelacji w załączniku II.

Artykuł 22

Przepisy przejściowe

1. Państwa członkowskie stosują przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne transponujące niniejszą dyrektywę do powództw przedstawicielskich, które zostały wytoczone w dniu... [data rozpoczęcia stosowania niniejszej dyrektywy] lub po tej dacie.

2. Państwa członkowskie stosują przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne transponujące dyrektywę 2009/22/WE do powództw przedstawielskich, które zostały wytoczone przed dniem... [data rozpoczęcia stosowania niniejszej dyrektywy].

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne dotyczące zawieszenia lub przerwania biegu terminu przedawnienia transponujące art. 16 miały zastosowanie wyłącznie do dochodzenia roszczeń w związku z naruszeniami, o których mowa w art. 2 ust. 1, które miały miejsce w dniu... [data rozpoczęcia stosowania niniejszej dyrektywy] lub po tej dacie. Nie wyklucza to stosowania przepisów krajowych dotyczących zawieszenia lub przerwania biegu terminu przedawnienia, które już miały zastosowanie przed dniem ... [data rozpoczęcia stosowania niniejszej dyrektywy] w odniesieniu do dochodzenia roszczeń w związku z naruszeniami, o których mowa w art. 2 ust. 1, które miały miejsce przed tą datą.

Artykuł 23

Monitorowanie i ocena

1. Nie wcześniej niż w dniu... [5 lat od daty rozpoczęcia stosowania niniejszej dyrektywy] Komisja dokona oceny niniejszej dyrektywy i przedstawi Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu sprawozdanie na temat głównych ustaleń. Ocena ta zostanie przeprowadzona zgodnie z wytycznymi Komisji dotyczącymi lepszego stanowienia prawa. W sprawozdaniu Komisja oceni w szczególności zakres stosowania niniejszej dyrektywy określony w art. 2 i załączniku I oraz funkcjonowanie i skuteczność niniejszej dyrektywy w sytuacjach transgranicznych, w tym pod kątem pewności prawa.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji po raz pierwszy do dnia ... [4 lata od daty rozpoczęcia stosowania niniejszej dyrektywy] a następnie corocznie następujące informacje, niezbędne do przygotowania sprawozdania, o którym mowa w ust. 1:

- a) informacje na temat liczby i rodzaju postępowań z powództw przedstawielskich, które zostały zakończone przed wszystkimi sądami lub organami administracyjnymi tych państw członkowskich;
- b) informacje na temat rodzaju naruszeń, o których mowa w art. 2 ust. 1 i stron tych powództw przedstawielskich;
- c) wyniki tych powództw przedstawielskich.

3. Do dnia ... [5 lat od daty rozpoczęcia stosowania niniejszej dyrektywy], Komisja dokona oceny, czy kwestię transgranicznych powództw przedstawielskich można najlepiej uregulować na szczeblu Unii poprzez powołanie europejskiego rzecznika praw obywatelskich do spraw powództw przedstawielskich dotyczących środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk oraz środków dochodzenia roszczeń i przedstawia Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu sprawozdanie, w stosownym przypadku wraz z wnioskiem ustawodawczym.

Artykuł 24

Transpozycja

1. Państwa członkowskie przyjmują i publikują do dnia ... [24 miesiące od daty wejścia w życie niniejszej dyrektywy], przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy. Niezwłocznie powiadamiają o nich Komisję.

Państwa członkowskie stosują te przepisy od dnia ... [30 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy].

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie powiadamiają Komisję o treści przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 25

Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.

*Artykuł 26***Adresaci**

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.

Sporządzono w ...

W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodniczący

W imieniu Rady
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

WYKAZ PRZEPISÓW PRAWA UNII, O KTÓRYCH MOWA W ART. 2 UST. 1

- 1) Dyrektywa Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz.U. L 210 z 7.8.1985, s. 29).
- 2) Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95 z 21.4.1993, s. 29).
- 3) Rozporządzenie Rady (WE) nr 2027/97 z dnia 9 października 1997 r. w sprawie odpowiedzialności przewoźnika lotniczego z tytułu przewozu pasażerów i ich bagażu drogą powietrzną (Dz.U. L 285 z 17.10.1997, s. 1).
- 4) Dyrektywa 98/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. w sprawie ochrony konsumenta przez podawanie cen produktów oferowanych konsumentom (Dz.U. L 80 z 18.3.1998, s. 27).
- 5) Dyrektywa 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz.U. L 171 z 7.7.1999, s. 12).
- 6) Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz.U. L 178 z 17.7.2000, s. 1): art. 5–7, 10 i 11.
- 7) Dyrektywa 2001/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi (Dz.U. L 311 z 28.11.2001, s. 67): art. 86–90, 98 i 100.
- 8) Dyrektywa 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów (Dz.U. L 11 z 15.1.2002, s. 4): art. 3 i 5.
- 9) Dyrektywa 2002/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników (dyrektywa o usłudze powszechnej) (Dz.U. L 108 z 24.4.2002, s. 51): art. 10 i rozdział IV.
- 10) Dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej) (Dz.U. L 201 z 31.7.2002, s. 37): art. 4–8 i 13.
- 11) Dyrektywa 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. dotycząca sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość oraz zmieniająca dyrektywę Rady 90/619/EWG oraz dyrektywy 97/7/WE i 98/27/WE (Dz.U. L 271 z 9.10.2002, s. 16).
- 12) Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz.U. L 31 z 1.2.2002, s. 1).
- 13) Rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz.U. L 46 z 17.2.2004, s. 1).
- 14) Dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych) (Dz.U. L 149 z 11.6.2005, s. 22).
- 15) Dyrektywa 2006/114/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej (Dz.U. L 376 z 27.12.2006, s. 21).

- 16) Dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym (Dz.U. L 376 z 27.12.2006, s. 36): art. 20 i 22.
- 17) Rozporządzenie (WE) nr 1107/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie praw osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej podróżujących drogą lotniczą (Dz.U. L 204 z 26.7.2006, s. 1).
- 18) Rozporządzenie (WE) nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 14).
- 19) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. L 133 z 22.5.2008, s. 66).
- 20) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/122/WE z dnia 14 stycznia 2009 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do niektórych aspektów umów timeshare, umów o długoterminowe produkty wakacyjne, umów odsprzedaży oraz wymiany (Dz.U. L 33 z 3.2.2009, s. 10).
- 21) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1008/2008 z dnia 24 września 2008 r. w sprawie wspólnych zasad wykonywania przewozów lotniczych na terenie Wspólnoty (Dz.U. L 293 z 31.10.2008, s. 3): art. 23.
- 22) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (Dz.U. L 353 z 31.12.2008, s. 1): art. 1-35.
- 23) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/65/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS) (Dz.U. L 302 z 17.11.2009, s. 32).
- 24) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE (Dz.U. L 211 z 14.8.2009, s. 55): art. 3 i załącznik I.
- 25) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/55/WE (Dz.U. L 211 z 14.8.2009, s. 94): art. 3 i załącznik I.
- 26) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (Dz.U. L 267 z 10.10.2009, s. 7).
- 27) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią (Dz.U. L 285 z 31.10.2009, s. 10): art. 14 i załącznik I.
- 28) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wypłacalność II) (Dz.U. L 335 z 17.12.2009, s. 1): art. 183–186.
- 29) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 392/2009 z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie odpowiedzialności przewoźników pasażerskich na morskich drogach wodnych z tytułu wypadków (Dz.U. L 131 z 28.5.2009, s. 24).
- 30) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 924/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 2560/2001 (Dz.U. L 266 z 9.10.2009, s. 11).
- 31) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1222/2009 z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie etykietowania opon pod kątem efektywności paliwowej i innych zasadniczych parametrów (Dz.U. L 342 z 22.12.2009, s. 46): art. 4–6.

- 32) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1223/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. dotyczące produktów kosmetycznych (Dz.U. L 342 z 22.12.2009, s. 59): art. 3–8 i 19–21.
- 33) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych) (Dz.U. L 95 z 15.4.2010, s. 1): art. 9–11, 19–26 i 28b.
- 34) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 66/2010 z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie oznakowania ekologicznego UE (Dz.U. L 27 z 30.1.2010, s. 1): art. 9-10.
- 35) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1177/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. o prawach pasażerów podróżujących drogą morską i drogą wodną śródlądową oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 (Dz.U. L 334 z 17.12.2010, s. 1).
- 36) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi i zmiany dyrektyw 2003/41/WE i 2009/65/WE oraz rozporządzeń (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 1095/2010 (Dz.U. L 174 z 1.7.2011, s. 1).
- 37) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 304 z 22.11.2011, s. 64).
- 38) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 181/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. dotyczące praw pasażerów w transporcie autobusowym i autokarowym oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 1).
- 39) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylenia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004 (Dz.U. L 304 z 22.11.2011, s. 18).
- 40) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz.U. L 315 z 14.11.2012, s. 1): art. 9-11a.
- 41) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 (Dz.U. L 94 z 30.3.2012, s. 22).
- 42) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 531/2012 z dnia 13 czerwca 2012 r. w sprawie roamingu w publicznych sieciach łączności ruchomej wewnątrz Unii (Dz.U. L 172 z 30.6.2012, s. 10).
- 43) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (dyrektywa w sprawie ADR w sporach konsumenckich) (Dz.U. L 165 z 18.6.2013, s. 63): art. 13.
- 44) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 524/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie internetowego systemu rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (rozporządzenie w sprawie ODR w sporach konsumenckich) (Dz.U. L 165 z 18.6.2013, s. 1): art. 14.
- 45) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomością mieszkalną i zmieniająca dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz.U. L 60 z 28.2.2014, s. 34).

- 46) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/31/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku wag nieautomatycznych (Dz.U. L 96 z 29.3.2014, s. 107).
- 47) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/35/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku sprzętu elektrycznego przewidzianego do stosowania w określonych granicach napięcia (Dz.U. L 96 z 29.3.2014, s. 357).
- 48) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (Dz.U. L 173 z 12.6.2014, s. 349): art. 23–29.
- 49) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz.U. L 257 z 28.8.2014, s. 214).
- 50) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1286/2014 z dnia 26 listopada 2014 r. w sprawie dokumentów zawierających kluczowe informacje, dotyczących detalicznych produktów zbiorowego inwestowania i ubezpieczeniowych produktów inwestycyjnych (PRIIP) (Dz.U. L 352 z 9.12.2014, s. 1).
- 51) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/760 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie europejskich długoterminowych funduszy inwestycyjnych (Dz.U. L 123 z 19.5.2015, s. 98).
- 52) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2120 z dnia 25 listopada 2015 r. ustanawiające środki dotyczące dostępu do otwartego internetu i dotyczące opłat detalicznych za regulowane usługi łączności wewnętrznej oraz zmieniające dyrektywę 2002/22/WE, a także rozporządzenie (UE) nr 531/2012 (Dz.U. L 310 z 26.11.2015, s. 1).
- 53) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylająca dyrektywę Rady 90/314/EWG (Dz.U. L 326 z 11.12.2015, s. 1).
- 54) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.U. L 337 z 23.12.2015, s. 35).
- 55) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/97 z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie dystrybucji ubezpieczeń (Dz.U. L 26 z 2.2.2016, s. 19): art. 17–24 i 28–30.
- 56) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).
- 57) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/745 z dnia 5 kwietnia 2017 r. w sprawie wyrobów medycznych, zmiany dyrektywy 2001/83/WE, rozporządzenia (WE) nr 178/2002 i rozporządzenia (WE) nr 1223/2009 oraz uchylenia dyrektyw Rady 90/385/EWG i 93/42/EWG (Dz.U. L 117 z 5.5.2017, s. 1): rozdział II.
- 58) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/746 z dnia 5 kwietnia 2017 r. w sprawie wyrobów medycznych do diagnostyki in vitro oraz uchylenia dyrektywy 98/79/WE i decyzji Komisji 2010/227/UE (Dz.U. L 117 z 5.5.2017, s. 176): rozdział II.
- 59) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1128 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie transgranicznego przenoszenia na rynku wewnętrznym usług online w zakresie treści (Dz.U. L 168 z 30.6.2017, s. 1).
- 60) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1129 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie prospektu, który ma być publikowany w związku z ofertą publiczną papierów wartościowych lub dopuszczeniem ich do obrotu na rynku regulowanym oraz uchylenia dyrektywy 2003/71/WE (Dz.U. L 168 z 30.6.2017, s. 12).

- 61) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1131 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie funduszy rynku pieniężnego (Dz.U. L 169 z 30.6.2017, s. 8).
  - 62) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1369 z dnia 4 lipca 2017 r. ustanawiające ramy etykietowania energetycznego i uchylające dyrektywę 2010/30/UE (Dz.U. L 198 z 28.7.2017, s. 1): art. 3–6.
  - 63) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/302 z dnia 28 lutego 2018 r. w sprawie nieuzasadnionego blokowania geograficznego oraz innych form dyskryminacji klientów ze względu na przynależność państwową, miejsce zamieszkania lub miejsce prowadzenia działalności na rynku wewnętrznym oraz w sprawie zmiany rozporządzeń (WE) nr 2006/2004 oraz (UE) 2017/2394 i dyrektywy 2009/22/WE (Dz.U. L 60I z 2.3.2018, s. 1): art. 3–5.
  - 64) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1972 z dnia 11 grudnia 2018 r. ustanawiająca Europejski kodeks łączności elektronicznej (Dz.U. L 321 z 17.12.2018, s. 36): art. 88 i 98–116 oraz załączniki VI i VIII.
  - 65) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/770 z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie niektórych aspektów umów o dostarczanie treści cyfrowych i usług cyfrowych (Dz.U. L 136 z 22.5.2019, s. 1).
  - 66) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/771 z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie niektórych aspektów umów sprzedaży towarów, zmieniająca rozporządzenie (UE) 2017/2394 oraz dyrektywę 2009/22/WE i uchylająca dyrektywę 1999/44/WE (Dz.U. L 136 z 22.5.2019, s. 28).
-

ZAŁĄCZNIK II

TABELA KORELACJI

Dyrektywa 2009/22/WE	Niniejsza dyrektywa
art. 1 ust. 1	art. 1 ust. 1
art. 1 ust. 2	art. 2 ust. 1
–	art. 2 ust. 2
–	art. 3
art. 2 ust. 1	art. 7 ust. 1 art. 7 ust. 4 lit. a)
–	art. 7 ust. 2 i 3 art. 7 ust. 4 lit. b) art. 7 ust. 5, 6 i 7
art. 2 ust. 1 lit. a)	art. 7 ust. 4 lit. a art. 8 ust. 1 art. 17
art. 2 ust. 1 lit. b)	art. 7 ust. 4 lit. a) art. 8 ust. 2 lit. b) art. 13 ust. 1 lit. c) art. 13 ust. 3
–	art. 8 ust. 2 lit. a)
–	art. 8 ust. 3
art. 2 ust. 1 lit. c)	art. 19
art. 2 ust. 2	art. 2 ust. 3
art. 3	art. 3 ust. 4 art. 4 ust. 1 i 2 art. 4 ust. 3 lit. a) i b) art. 4 ust. 6 i 7
–	art. 4 ust. 3 lit. c)–f) art. 4 ust. 4 i 5
–	art. 5 ust. 2, 3, 4 i 5
art. 4 ust. 1	art. 6
art. 4 ust. 2 i 3	art. 5 ust. 1
art. 5	art. 8 ust. 4
–	art. 9
–	art. 10
–	art. 11
–	art. 12
–	art. 13 ust. 1 lit. a) i b) art. 13 ust. 2, 4 i 5
–	art. 14
–	art. 15
–	art. 16
–	art. 18
art. 6	art. 23
art. 7	art. 1 ust. 2 i 3

Dyrektywa 2009/22/WE	Niniejsza dyrektywa
art. 8	art. 24
–	art. 20
art. 9	art. 21
–	art. 22
art. 10	art. 25
art. 11	art. 26

Uzasadnienie Rady: Stanowisko Rady (UE) nr 11/2020 w pierwszym czytaniu w sprawie przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich wytaczanych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylającej dyrektywę 2009/22/WE

(2020/C 404/02)

I. WPROWADZENIE

W dniu 12 kwietnia 2018 r. Komisja przekazała Radzie wyżej wymieniony wniosek ⁽¹⁾ oparty na art. 114 TFUE, a także komunikat pt. „Nowy ład dla konsumentów” oraz wniosek dotyczący dyrektywy w sprawie unowocześnienia przepisów dotyczących ochrony konsumentów ⁽²⁾ (która została przyjęta w 2019 r.).

Ten wniosek dotyczący dyrektywy zastępuje dyrektywę w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk ⁽³⁾ i unowocześnia jej przepisy w drodze ustanowienia zarówno środków naprawczych, jak i środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, które to środki mają być stosowane w przypadku naruszeń unijnego prawa mających wpływ na grupę konsumentów.

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wydał opinię w dniu 20 września 2018 r. ⁽⁴⁾ Europejski Komitet Regionów wydał opinię w dniu 10 października 2018 r. ⁽⁵⁾

Parlament Europejski (PE) przyjął swoje stanowisko w pierwszym czytaniu w marcu 2019 r. ⁽⁶⁾, proponując 108 poprawek do wniosku Komisji. W 2019 r., po wyborach do PE, na stanowisko sprawozdawcy ponownie mianowano Geofroy DIDIERA (PPE, FR). W dniu 9 stycznia 2020 r. Komisja Prawna, odpowiedzialna za wniosek, postanowiła rozpocząć negocjacje z Radą na podstawie stanowiska PE w pierwszym czytaniu.

Grupa Robocza ds. Ochrony Konsumenta i Informacji rozpoczęła analizę wniosku w kwietniu 2018 r. Podczas swojego pierwszego posiedzenia poświęconego temu dossier przeanalizowała ocenę skutków przygotowaną przez Komisję. Z analizy wynikało, że delegacje były zasadniczo zadowolone z metod i kryteriów zastosowanych przez Komisję w tej ocenie.

Na posiedzeniu w dniu 28 listopada 2019 r. Rada (ds. Konkurencyjności) uzgodniła podejście ogólne ⁽⁷⁾, dając tym samym prezydencji mandat do prowadzenia negocjacji z PE.

Trzy nieformalne rundy rozmów trójstronnych miały miejsce w dniach 14 stycznia, 2 marca i 22 czerwca 2020 r. Podczas ostatniej z nich współprawodawcy wstępnie uzgodnili ogólny pakiet kompromisowy.

Po przyjęciu podejścia ogólnego Komitet Stałych Przedstawicieli został w dniach 15 stycznia, 26 lutego, 4 marca oraz 17 i 24 czerwca 2020 r. poinformowany przez prezydencję o postępie w negocjacjach. W dniu 30 czerwca 2020 r., po przeanalizowaniu ostatecznego tekstu kompromisowego z myślą o osiągnięciu porozumienia, Komitet Stałych Przedstawicieli potwierdził porozumienie polityczne ⁽⁸⁾ osiągnięte przez współprawodawców w dniu 22 czerwca 2020 r.

W dniu 7 lipca 2020 r. parlamentarna Komisja Prawna zatwierdziła tekst. W tym samym dniu przewodniczący Komisji Prawnej przesłał pismo do przewodniczącego Komitetu Stałych Przedstawicieli, w którym stwierdził, że będzie rekomendował – z zastrzeżeniem weryfikacji prawną-językową przez obydwie instytucje – swojej komisji i zgromadzeniu plenarnemu zatwierdzenie w drugim czytaniu stanowiska Rady w pierwszym czytaniu bez poprawek.

Na tej podstawie w dniu 22 lipca 2020 r. Komitet Stałych Przedstawicieli zalecił Radzie zatwierdzenie porozumienia politycznego ⁽⁹⁾, które zostało potwierdzone w dniu 21 września 2020 r. przez Radę (ds. Rolnictwa i Rybołówstwa).

II. CEL

Przedmiotowa dyrektywa ma zwiększyć zaufanie konsumentów i przedsiębiorstw do rynku wewnętrznego poprzez zapewnienie uczciwszej konkurencji i wzmocnienie skutecznego egzekwowania prawa Unii w dziedzinie ochrony konsumentów. W szczególności wniosek umożliwia upoważnionym podmiotom, które zostały wyznaczone przez państwa członkowskie, wytaczanie powództw przedstawicielskich do celów zarówno środków nakazujących zaprzestanie

⁽¹⁾ Dok. 7877/18 + ADD 1–5.

⁽²⁾ Dyrektywa (UE) 2019/2161 zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 98/6/WE, 2005/29/WE oraz 2011/83/UE w odniesieniu do lepszego egzekwowania i unowocześnienia unijnych przepisów dotyczących ochrony konsumenta (Dz.U. L 328 z 18.12.2019, s. 7).

⁽³⁾ Dyrektywa 2009/22/WE w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów (Dz.U. L 110 z 1.5.2009, s. 30).

⁽⁴⁾ Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 66.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 461 z 21.12.2018, s. 232.

⁽⁶⁾ Dok. 7714/19.

⁽⁷⁾ Dok. 14210/19 + ADD 1.

⁽⁸⁾ Dok. 9059/20.

⁽⁹⁾ Dok. 9592/20 + COR 1 + ADD 1.

szkodliwych praktyk, jak i środków naprawczych w przypadku naruszeń prawa Unii mających wpływ na grupę konsumentów. Zastępuje on obowiązującą dyrektywę w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk i stanowi odpowiedź na potrzebę horyzontalnego unijnego podejścia do zbiorowego dochodzenia roszczeń, opartego na wspólnym zestawie zasad szanujących krajowe tradycje prawne i chroniących przed możliwym ryzykiem nadużyć.

III. ANALIZA STANOWISKA RADY W PIERWSZYM CZYTANIU

1. Przedmiot i zakres stosowania (art. 1 i 2, jak również załącznik I)

Doprecyzowano przedmiot dyrektywy – zapewnienie, by powództwa przedstawicielskie w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów były dostępne we wszystkich państwach członkowskich – a także jej związek z obowiązującymi przepisami prawa prywatnego międzynarodowego. Rada poparła zaproponowane przez PE zabezpieczenie, zgodnie z którym dyrektywa nie powinna stanowić podstawy do ograniczenia ochrony konsumentów w dziedzinach objętych aktami prawnymi wymienionymi w załączniku I. Wykaz ten został zaktualizowany i obejmuje takie dziedziny jak usługi finansowe, podróże i turystyka, energetyka, zdrowie, telekomunikacja i ochrona danych.

2. Rozróżnienie między powództwami krajowymi i transgranicznymi (art. 4 i 6, jak również stosowne definicje w art. 3)

Z punktu widzenia Rady ważne było wprowadzenie wspólnych i surowszych kryteriów wyznaczania upoważnionych podmiotów do celów powództw transgranicznych i zapewniania ich wzajemnego uznawania. Zgodnie z propozycjami PE kryteria wyznaczania upoważnionych podmiotów do celów powództw krajowych muszą być zgodne z celami dyrektywy.

3. Finansowanie powództw przedstawicielskich (art. 4 i 10)

PE miał wątpliwości co do przejrzystości finansowania upoważnionych podmiotów, a także dążył do wzmocnienia przepisów regulujących zapobieganie konfliktom interesów. Doprowadziło to do zmian, zatwierdzonych przez Radę, w odniesieniu do bardziej szczegółowych kryteriów wyznaczania oraz w odniesieniu do finansowania przez strony trzecie powództw w sprawie środków naprawczych. W związku z tym państwa członkowskie muszą zapewnić, aby nie dochodziło do konfliktów interesów i aby finansowanie przez strony trzecie nie spowodowało, że powództwo przedstawicielskie nie będzie chronić zbiorowych interesów konsumentów. W przypadku uzasadnionych wątpliwości upoważnione podmioty mogą być zmuszone do ujawnienia sądowi lub organowi administracyjnemu informacji finansowych na temat swoich źródeł finansowania.

4. Funkcjonowanie powództw przedstawicielskich (art. 7, 8, 9 i 12)

Z punktu widzenia Rady ważne było dalsze doprecyzowanie funkcjonowania powództw przedstawicielskich w celu ułatwienia transpozycji i stosowania dyrektywy, mianowicie poprzez wprowadzenie osobnego artykułu dotyczącego środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk. Zdaniem PE zasada „przegrywający płaci” ma kluczowe znaczenie dla zapobiegania nadużywaniu drogi sądowej. Wprowadzono szereg zmian i doprecyzowań w tym zakresie, w tym usunięto konieczność wydania uprzedniej prawomocnej decyzji w sprawie nakazu zaprzestania szkodliwych praktyk w celu wydania środków naprawczych.

5. Informacje na temat powództw przedstawicielskich (art. 13)

Z punktu widzenia PE ważne było wzmocnienie przepisów dotyczących informowania konsumentów o powództwach przedstawicielskich. Rada poparła ten cel i uznała, że takie wzmocnienie przepisów należy przeprowadzić w sposób proporcjonalny. Przedmiotowe przepisy zostały odpowiednio dostosowane.

6. Pomoc dla upoważnionych podmiotów (art. 20)

Z punktu widzenia PE zasadnicze znaczenie miało wzmocnienie i uszczegółowienie przepisów dotyczących pomocy dostępnej dla upoważnionych podmiotów. Rada uzgodniła, że państwa członkowskie podejmą środki mające na celu zapewnienie, by koszty nie uniemożliwiały upoważnionym podmiotom korzystania ze środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk lub środków naprawczych.

7. Europejski rzecznik praw obywatelskich (art. 23 ust. 3)

Zgodnie z propozycją PE Komisja powinna ocenić, czy kwestię transgranicznych powództw przedstawicielskich można najlepiej uregulować na szczeblu Unii poprzez powołanie europejskiego rzecznika praw obywatelskich do spraw powództw przedstawicielskich dotyczących środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk oraz środków naprawczych.

8. Terminy transpozycji i stosowania dyrektywy oraz przepisy przejściowe (art. 22 i 24)

Ze względu na złożoność wniosku, w szczególności w przypadku państw członkowskich, które nie dysponują systemem powództw przedstawicielskich, z punktu widzenia Rady kwestią o istotnym znaczeniu było to, aby państwa członkowskie miały więcej czasu na transpozycję i stosowanie dyrektywy (odpowiednio 24 i 30 miesięcy).

IV. WNIOSEK

Stanowisko Rady w pierwszym czytaniu odzwierciedla sprawiedliwy i wyważony kompromis osiągnięty w negocjacjach między Radą a Parlamentem Europejskim, w których pośredniczyła Komisja. Po długich dyskusjach na temat utworzenia na szczeblu europejskim mechanizmu zbiorowego dochodzenia roszczeń konsumentów i przedsiębiorcy ostatecznie otrzymali ogólnounijne ramy, które poprawią przestrzeganie przepisów dotyczących ochrony konsumentów i przyczynią się do zapewnienia przedsiębiorstwom równych warunków działania.

ISSN 1977-1002 (wydanie elektroniczne)
ISSN 1725-5228 (wydanie papierowe)